

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Yeni dərs ili
başladı -
130 min
uşaq...
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 16 sentyabr 2025-ci il Çərşənbə axşamı № 165 (8775) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

İrəvandan Ankaraya Ağrıdağı jəsti

Paşinyan "ev
tapşırıqları"nı
yerinə yetirir

yazısı səh.4-də

"Əsrin məhkəməsi"ndə yeni sübutlar, qandonduran faktlar

yazısı səh.6-də

Qazaxlar patriarxa qarşı: "Kirill ölkəyə buraxılmasın!.."

yazısı səh.3-də

Sülh müqaviləsi tezləşir - seçkilər referendumla eyni vaxtda olacaq?

yazısı səh.4-də

Ukrayna Rusiyada inqilab "hazırlayır" - Qərb nəsrindən sensasiya

yazısı səh.7-də

82 yaşında Kəlbəcərdən çıxan Xeyrənisə nənə 113 yaşında yurduna dönür

yazısı səh.12-də

"Avroviziya-2026" boykot olunur - Azərbaycanın qərarı nə olacaq?

yazısı səh.13-də

Peşə təhsilindən narazılıq - babalı nazirliklərin boynuna

yazısı səh.15-də

Rusiyada azərbaycanlı deputat seçildi

yazısı səh.2-də

Alternativ hərbi xidmət gündəmdə - qanunda var, amma...

yazısı səh.15-də

BARİŞİĞA QARABAĞDAN ATILAN GÜLLƏLƏR - NİYƏ İNDİ?

Azərbaycan polisini yaralayan erməni terrorçunun -
"yatmış agent"nin izi hara aparır; **təhlükəsizlik eksperti:**
"Karenin təkbaşına qərar verməsi mümkünsüzdür, çünki..."

yazısı səh.9-də

Azyaşlı gəlinlərin xilas əməliyyatı - valideynlərə ciddi xəbərdarlıq

Azərbaycanda erkən nikahlar problemi qalır; səbəblər
və çıxış yolları; sosioloqdan SOS!

yazısı səh.13-də

**Vilayəti
həddini yenə
aşdı -
Azərbaycana
növbəti böhtan**

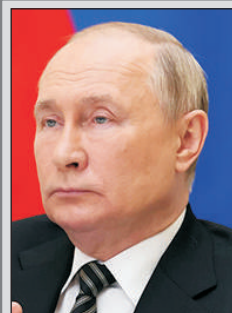
yazısı səh.8-də

Kamran Əsədov

Təhsil eksperti:
**"Belə getsə,
bəzi
məktəblər boş
qalacaq"**

yazısı səh.14-də

**Putinin
Azərbaycanda
batan milyonları
- sensasion
detallar**

yazısı səh.5-də

Prezident Xocalıda görülmüş işlərlə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 15-də Xocalı rayonunun Badara kəndində Badara, Daşbulaq, Seyidbəyli və Şuşakənd kəndlərinin sakinləri ilə görüşüb.

Musavat.com xəbər verir ki, Silahlı Qüvvələrimizin 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirdikləri antiterror əməliyyatı zamanı Azərbaycanın nəzarətinə keçən kəndlərdən biri də Badaradır.

Qeyd edək ki, o vaxtdan indiyədək kənddə sosialyönümlü bir sıra layihələr icra olunub. Belə ki, mövcud elektrik və qaz xətləri bərpa olunub, transformator quraşdırılıb, sayğaclarıdırma işləri görüldü, yeni qaz xətti çəkilib, rabitə xətləri üçün dirəklər basdırılıb, kabelin çəkilişi davam etdirilir. Badarada park və bayraq meydanı yaradılıb, yollara asfalt döşənib.

Kəndin ərazisində ümumilikdə 313 fərdi ev var ki, onlardan da 55-i yararsız, 258-i isə qismən yararlıdır. Artıq 15 fərdi ev bərpa olunub. Cari ilin sonunadək 115, gələn il isə 128 evin bərpası planlaşdırılır. Artıq 14 ailə (55 nəfər) kəndə köçüb. Dövlət başçısı kəndə köçmüş Barat Novruzovun evinə baş çəkib, ailə üzvləri ilə söhbət edib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 15-də Xocalı rayonunun Daşbulaq kəndində isə 13 hektar sahədə salınmış tut bağında olub. Dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verilib. Bildirilib ki, burada Çin Xalq Respublikasından idxal olunmuş 130 min ting əkilib. Tut bağında damcılı suvarma sistemi yaradılıb.

Qeyd olunub ki, 2026-cı ildə 100 ton, 2030-cu ildə isə 500 ton tut yarpağının istehsalı planlaşdırılır. Proqnozlaşdırılan barama istehsalı gələn ildən başlayaraq 5 il ərzində 60 tondur. Bu ilin oktyabr-noyabr aylarında əlavə 150 hektar sahədə damcılı suvarma sisteminin tətbiqi və təxminən 1,5 milyon tut tinginin ekilməsi, klaster modeli əsasında tut bağının salınması, ətrafda kümxanaların qurulması, ipək-qurdunun bəslənməsi, yaş barama istehsalı, həmçinin məhsulun emal prosesinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Burada 25 nəfər daimi işlə təmin olunub. Mövsümi işlər isə 750 nəfər cəlb ediləcək.

Bu gün yağış yağacaq

Bakıda və Abşeron yarımadasında havanın bu-ludlu olacağı, ararib tutulacağı gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidməti məlumat yayıb. Əsasən səhər və axşam bəzi yerlərdə qısamüddətli yağış yağacağı ehtimalı var. Şimal-şərq küləyi gündüz cənub-şərq küləyi ilə əvəz olunacaq. Havanın temperaturu gecə 16-19, gündüz 20-24 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 769 mm civə sütunundan 766 mm civə sütununa enəcək. Nisbi rütubət gecə 70-75%, gündüz 55-60% olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi, lakin gündüzdən bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Əsasən dağlıq və dağətəyi rayonlarda qısamüddətli leysan xarakterli olacağı, dolu düşəcəyi ehtimalı var. Gecə və səhər bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim şərq küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 15-18, gündüz 19-24, dağlarda gecə 2-7, gündüz 7-12 dərəcə isti olacaq.

Bakı kəndlərinə sürət qatarı gündəmdə

Bakı şəhərinin Maştağa, Buzovna, Mərdəkan və digər qəsəbələrində inşa ediləcək yeni dəmiryol stansiyalarının açılışı əhalinin diqqət mərkəzindədir. Yenisabah.az xəbər verir ki, paytaxtın bu istiqamətlərində nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı ilə bağlı son işlərin vəziyyəti və stansiyaların istifadəyə verilmə tarixi maraq doğurur.

Bu məqsədlə "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-yə (ADY) müraciət etdik. Qurumun kommunikasiya departamentinin ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri Bəxtiyar Hacıyev BAKU.WS-in sorğusuna cavab olaraq bildirib ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə dair 2025-2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı"na əsasən, növbəti 5 ildə Abşeron dairəvi dəmir yolu marşrutu üzrə bir sıra istiqamətlərdə xətlərin təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulub.

Eyni zamanda 2027-2029-cu illərdə Güzdək-Qaradağ xətti bərpa olunacaq. Yük qatarları hazırda əsasən Bakı-Biləcəri-Xırdalan-Sumqayıt istiqaməti üzrə hərəkət edir. Güzdək-Qaradağ xəttinin bərpasından sonra yüklərin bir hissəsinin Abşeron dairəvi dəmiryol marşrutundan yan keçməsi və beləliklə, Bakı-Xırdalan-Sumqayıt xətti üzrə sərnəşin qatarlarının buraxılışının artırılması mümkün olacaq. Həmçinin bu ilin iyul ayında Dər-nəgöl stansiyasının tikinti işlərinə başlanılıb. Tikinti işlərinin 2025-ci ilin sonlarında başa çatdırılması planlaşdırılır.

Bakıda mənzildən meyit tapıldı

Bakıda mənzildən meyit tapılıb. Bu barədə FHN-in mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin "112" qaynar telefon xəttinə Bakı şəhərinin Binəqədi rayonunda 1 nəfərin mənzildə bağlı qapı arxasında köməksiz vəziyyətdə qalması barədə məlumat daxil olub.

Məlumatla əlaqədar Nazirliyin Xüsusi Riskli Xilasetmə Xidmətinin müvafiq xilasetmə qüvvələri çağırış üzrə cəlb olunublar. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində 1 nəfərin meyiti aidiyyəti üzrə təhvil verilib.

20 Somali vətəndaşı Azərbaycanda təhsil alacaq

İlk dəfə Hökumətlərarası Təqaüd Proqramları çərçivəsində Somali Federativ Respublikasının vətəndaşları Azərbaycanda təhsil almaq hüququ qazanıblar. Bu barədə Elm və Ali təhsil üzrə Dövlət Agentliyindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, 2025-2026-cı tədris ilində "Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi ilə Somali Federativ Respublikasının Təhsil, Mədəniyyət və Ali Təhsil Nazirliyi arasında təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş" əsasında 20 Somali vətəndaşı Azərbaycan Respublikasının aparıcı ali təhsil müəssisələrində təhsil alacaq.

Rusiyada azərbaycanlı deputat seçilib

Rusiyada azərbaycanlı İjevsk Şəhər Dumasının deputatı seçilib. APA-nın Rusiya bürosu xəbər verir ki, Bəhrüz Əli oğlu Hümətov Udmurtiya Respublikasının İjevsk şəhərinin 25 saylı İttifaq seçki dairəsindən şəhər dumasına deputat seçilib. Onun namizədliyi rayonda təxminən 56 faiz səs toplayıb.

Qeyd edək ki, Bəhrüz Hümətov 1978-ci il noyabrın 26-da Gürcüstanın Dmanisi rayonunun Ormaşen kəndində anadan olub. Udmurtiya Dövlət Universitetinin Hüquq, Sosial İdarəetmə və Təhlükəsizlik İnstitutunu bitirib. Xatırladaq ki, Rusiyada vahid seçkilər günü olub. Ölkənin 21 subyektinə rəhbər, dövlət hakimiyyətinin qanunvericilik orqanlarına və bələdiyyələrə deputatlar seçilib.

33 yaşlı kişi həmkəndlisini qətlə yetirdi

Sabirabad rayon sakini 1983-cü il təvəllüdlü Rüstəm Əliyevin öldürülməsi barədə rayon prokurorluğuna məlumat daxil olub. Modern.az xəbər verir ki, bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb. Araşdırma zamanı 1992-ci il təvəllüdlü Əli Əliyevin rayonun Moranlı kəndi ərazisində aralarında yaranmış mübahisə zamanı həmkəndlisi Rüstəm Əliyevə bıçaqla xəsarətlər yetirərək qəsdən öldürməsinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Faktla bağlı Sabirabad Rayon Prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci (qəsdən adam öldürmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb. Əli Əliyev iş üzrə şübhəli şəxs qismində tutulub. İbtidai istintaq davam etdirilir.

Mağazaları talayanlar saxlanıldı

Paytaxtın Yasamal Rayonunda silsilə oğurluqlar qeydə alınıb. Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat Xidmətindən verilən məlumata görə, naməlum şəxs ayrı-ayrı vaxtlarda 3 mağazadan ümumilikdə 2076 manat nağd pul və 2760 manat dəyərində bütün məmulatlarını talayıb. Bu barədə zərərçəkənlər polis orqanına müraciət ediblər. Yasamal RPI-nin 27-ci Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən keçirilən tədbirlə qeyd olunan əməlləri törətməkdə şübhəli bilinən, əvvəllər də oğurluq və narkotiklə əlaqəli cinayətlərə görə məhkum edilmiş 32 yaşlı S.Zeynalov saxlanılıb. Faktlarla bağlı araşdırmalar davam etdirilir.

Azərbaycanda rezidentlər bu qədər maaş alır

"2024-cü il 6 sentyabr tarixli Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə təhsil alan rezidentə düşən illik vəsait 5600 manatdan 8600 manata qaldırılıb. Onların aylıq vəzifə maaşı həkimlərin tarif maaşına bərabərdir".

"Unikal" xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin iclasında parlamentin Sosial qanunvericilik şöbəsinin müdiri Adil Vəliyev deyib. Şöbə müdiri bildirib ki, hazırda rezidentlərin aylıq maaşı 550-575 manat arasındadır: "Bu da onların dərəcələrinə görə dəyişir. Bildiyiniz kimi, həkimlərin də tarif maaşı 550-700 manat arasındadır".

Qazaxlar patriarxa qarşı - Kirillin ölkəyə buraxılmaması tələb olunur

2 il qabaq Qarabağdan nə qədər terrorçu gedib? - Ermənistanla barışıqın qiyməti

Baş nazir Nikol Paşinyan bu gün növbəti maraqlı etirafını edib. İrəvanda "Kompleks təhlükəsizlik və dayanıqlılıq 2025" beynəlxalq konfransında çıxışı zamanı o belə deyib: "Mən Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımaq naminə tamıdım. Başqa yol, sadəcə, yox idi".

Əslində bu, hər şeydən öncə hərbi gücümüzün və bu gücün kapitulyant toplumda doğurduğu çarəsizliyin, "miatsum" ideyasının gorbagor olmasının etirafıdır. Buna nail olmaq, böyük "daşları" yerində oturtmaq və əlahəzrət gerçəyi hamıya qəbul etdirmək üçün biz minlərlə şəhid verməli, on illərimizi xərcləməli olduq. Yoxsa kim idi torpaqlarımızı xoşluqla qaytaran? Üç həmsədrinin üçünün də ermənipərəst olduğu (Rusiya, ABŞ, Fransa), tarixin zibilliyinə atılmış üzdənirə Minsk Qrupumu?

Yenə yazılmamış o qanun yada düşür: bu dünyada haqlı olmaq kifayət deyil, həm də güclü olmalısan...

"Artıq sənəd paraflanıb, sülh təmin olunub". Bunu isə Ermənistanın ədliyyə naziri Sərbuhi Qalyan hökumət iclasından sonra keçirilən brifinqdə deyib. "Sülhün qiyməti var və onu ödəmək və ya ödəməmək barədə qərarı xalq verir. Biz sülh gündəliyi ilə hərəkət edirik və bu gündəlik xalq tərəfindən dikte olunur", - Qalyan əlavə edib.

Maraqlıdır ki, nazirin açıqlamasından cəmi bir gün sonra -sentyabrın 14-də Xankəndinin erməni sakini, 58 yaşlı Karen Avanesyanın terror cəhdi etməsi xəbəri gəldi. Üç polis əməkdaşını yaralayan erməni quldur özü də yaralı şəkildə yaxalandı...

Təbii ki, istintaqda bütün detallar üzə çıxacaq. O sırada sifarişçi olubmu-olmayıbı, olubsa kimdir, hansı ölkədən? Terror ortaqları varmı? Əsas hədəf və ya hədəflər nə olub? Telefonda kimlərlə danışmış? Avanesyan qarşılığında nə vəd olunub və s.

Dərhal vurğulayaq ki, bu, Qarabağda antiterror əməliyyatından sonra, özü də əməliyyatın ikinci ildönümü ərəfəsində baş verən ilk belə silahlı insidentdir. Eyni zamanda, hadisə Bakı və İrəvan, Ankara və İrəvan arasında sülh və barışıq prosesinin intensivləşdiyi, kövrək etimad mühitinin formalaşdığı və Qarabağa "Böyük qayıdış"ın sürətləndiyi vaxta təsadüf etməsi ilə diqqət çəkir.

Odur ki, yenə sual yaranır: belə bir avantüra Avanesyanın öz axmaq başının "məhsuludur", yoxsa onu buna vadar edən var? "Xoruzun qırmızı quyruğu" harda gizlənmiş ola? Hərçənd sualların çoxu ritorikdir...

Sözsüz ki, 14 sentyabr olayı Qarabağda bərpa-quruculuq işlərinə, keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışı prosesinə hər hansı neqativ təsir göstərməyəcək. Bir əbləh diğaya görə o boyda proses dayanması deyil ki. Əksinə, acığa işlər daha da sürətləndiriləcək. Ancaq Qarabağda qalmış 5-6 erməniyə nəzarət, şübhəsiz, ikiqat-üçqat artacaq. Dərsimizi yəqin ki, artıqlaması ilə götürmüşük.

Bu yerdə vacib bir məqamın altını mütləq cızmalıyıq. Məsələ ondadır ki, Qarabağda 2023-cü il sentyabr antiterror əməliyyatından dərhal sonra ermənilərin könüllü köçünün bir mühüm səbəbi elə onların arasında avanesyanların bol olması ilə bağlı idi. Yəni adı "dinc əhali" olsa da, onların böyük qismi Azərbaycan xalqına qarşı bu və ya digər dərəcədə cinayət işləmiş adamlar idi. Qisası, öz işlərini, onları nələrin gözlədiyini yaxşı bildirdilər. Gör indi iki il qabaq Qarabağdan nə qədər potensial terrorçu çıxıb gedib...

Son olay qənaətimizə silinməz möhürünü basdı. Bir daha yəqinlik hasil oldu ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi imzalanarsa, diplomatik münasibətlər qurulsun belə, ayıq-sayıqlığımızı zərərcə itirməməli, çomağı yere qoymamalı, barıtımızı quru saxlamalıyıq. Kiminlə, hansı xəstə toplumla qonşu olduğumuzu heç zaman unutmamalıyıq. Əks təqdirdə, Ermənistanla sülh müharibə kimi bizə baha otura bilər.

Bu xüsusda konkret olaraq, Paşinyanın, bütövlükdə guya sülh istəyən erməni cəmiyyətinin və erməni mediasının Qarabağdakı 14 sentyabr hadisəsinə hansı münasibəti göstərəcəyi də maraqlıdır. Gözləyək...

Qazaxıstanda "Demos" adlı ictimai birliyin rəhbəri Turar Kusainov Senatın sədrinə müraciət edərək, patriarx Kirillin Qazaxıstana buraxılmamasını tələb edib.

Musavat.com xarici agentliklərə istinadən xəbər verir ki, bununla bağlı Qazaxıstan mediasında məlumat yayılıb.

Kusainovun fikrincə, rusiyalı dini rəhbərin Astanada keçiriləcək dünya və ənənəvi dinlər liderləri qurultayında iştirak etmək üçün mənəvi haqqı yoxdur.

Kusainov üçün patriarx Kirillə giriş qadağası - əxlaq və mənəviyyat məsələsidir.

Paşinyan: "Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh bərqərar olub"

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bildirib ki, ölkəsi indiyə qədər olduğundan daha təhlükəsiz vəziyyətdədir. Musavat.com xəbər verir ki, Paşinyan "Kompleks Təhlükəsizlik və Dayanıqlılıq 2025" beynəlxalq konfransında çıxış edərkən deyib:

"Bu gün Ermənistan heç vaxt olmadığı qədər müstəqil, suveren və təhlükəsizdir. Azərbaycanla arasında sülh artıq bərqərarıdır. İndi qarşıda duran vəzifə yalnız indiki dövr üçün deyil, gələcək yüzilliklər üçün də təhlükəsizliyi təmin edən qərarlar qəbul etməkdir", - Paşinyan vurğulayıb.

Baş nazir əlavə edib ki, "bu gün bizə xəyanətkar kimi baxa bilərlər, amma yüz və ya yüz əlli il sonra Ermənistanda dövlətçilik qorunacaq".

■ Musavat.com

"Ermənistan belə müdaxilələrdən siğortalınamayıb" - Qriqoryan

Ermənistan üçün birbaşa hərbi təhdidlərin səviyyəsi hazırda çox aşağı qiymətləndirilir, lakin ölkə onun demokratik quruluşunu hədəf alan ciddi hibrid çağırışlarla üzləşir".

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Ermənistan Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin rəhbəri Kristine Qriqoryan İrəvanda keçirilən "Kompleks təhlükəsizlik və dayanıqlılıq - 2025" konfransından sonra jurnalistlərə açıqlamasında bildirib.

Onun sözlərinə görə, hazırkı qiymətləndirmə göstərir ki, hərbi risklər bir neçə ay və ya bir il əvvəlkindən xeyli aşağıdır. Bununla belə, Kristine Qriqoryan ayıqlığı əldən verməməyə çağırıb.

Qriqoryan çıxışında əsas diqqəti Ermənistanda demokratiyaya yönəlməli təhlükələrə ayırıb və onları əsasən hibrid xarakterli adlandıraraq. Dövlətləri konkret göstərməkdən çəkinən kəşfiyyat rəhbəri bildirib ki, bu cür təhdidlər nadir hallarda yalnız bir ölkədən qaynaqlanır:

"Demokratiyaya qarşı təhdidlər bir ölkədən və ya bir oyunçudan qaynaqlanmır. Çox vaxt onlar kombine olunmuş şəkildə və ya ayrı-ayrı hallarda özünü göstərir".

Kristine Qriqoryan əlavə edib ki, dünyada heç bir dövlət belə müdaxilələrdən siğortalınamayıb və Ermənistan da istisna deyil. Buna görə də hibrid hücumlarla mübarizə ölkənin milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əsas prioritetlərdən birinə çevrilir.

O, Senat sədrinə müraciətində Rusiya pravoslav kilsəsinin başçısını "rixada siyasi təbliğatçı" adlandıraraq, təhlükəli və dağıdıcı şəxs kimi xarakterizə edib. Çünki patriarx Kirill açıq şəkildə Rusiyanın Ukraynada apardığı hərbi əməliyyatlara xeyir-dua verir. Kusainov əlavə edib ki, dünya və ənənəvi dinlərin liderlərinin qurultayında təcavüzün tərəfdarına yer yoxdur.

"Rusiyanın Ukraynaya qarşı silahlı təcavüzünə onun gurultulu dəstəyi, dəfələrlə dediyi, ukraynalıların öldürülməsini "ruhani missiya" ilə əsaslandıraraq bəyanatları mahiyyətə dini pərdəyə bürünərək zorakılığı əsaslandıraraq cihadçı təşkilatların ritorikasıdır fərqlənir. Daha da betəri, o, pravoslav ukraynalıların - öz iman qardaşlarının öldürülməsi üçün istifadə olunan silahlara xeyir-dua verir. Bu mövqe dinin mahiyyətini kobud şəkildə təhrif edir və qurultayın ruhuna tamamilə ziddir", - deyərək o bəyan edib.

Kusainov Rusiyanın Qazaxıstandakı konsulluğu və Almatıdakı Aleksandr Nevski məbədi qarşısında təkadamlıq piketlər keçirməyi planlaşdırıb. O, şəhər akimətinə müraciət edib, lakin ona imtina cavabı verilib. Senat sədri Maulen Aşimbayev Qogam News-a müsahibəsində bildirib ki, Qazaxıstan hakimiyyəti Astanadakı qurultayda Rusiya Pravoslav Kilsəsi başçısının iştirakını səbirsizliklə gözləyir və bunu ev sahibliyi tərəfi üçün böyük şərəf adlandırır. Onun sözlərinə görə, din xadimləri sülhdən danışaçaqlar.

"Əgər desəm ki, onların hamısı müstəqildir, bu, həqiqətə uyğun deyil, amma həqiqi dini liderlər, əlbəttə ki, ilk növbədə Allaha xidmət edir, insan-

lara xidmət edir, öz missiyalarına xidmət edirlər", - deyərək Aşimbayev qeyd edib.

Qazaxıstan yeparxiyasının keçmiş iyeromonaxı İakov Vorontsov isə patriarx Kirillin sülhdən danışarkən eyni zamanda müharibəyə xeyir-dua verməsini absurd adlandırır. Lakin o hesab edir ki, respublika prezidentinin dövlət etdiyi RPK başçısının səfərini boykot etmək lazım deyil. Onun fikrincə, qurultayda qarşıdurma bütün ölkəyə zərər verə bilər. Bundan əlavə, ata İakov Qazaxıstanda Rusiya pravoslav kilsəsinin çoxsaylı icmasının olduğunu xatırladı.

"Qazaxıstanda minlərlə vətəndaş üçün patriarx Kirill dini liderdir. Bəzi, hətta bəlkə də bir çoxları onun prokreml, müharibə tərəfdarı mövqeyini bölüşməsələr belə, o, onların mənsub olduqları Müstəqil Kilsənin başçısıdır. Mən bizim pravoslav vətəndaşlarımızın hisslərinə hörmət etməyə çağırıram... Mən anti-müharibə baxışlarımdan imtina etməm, müharibənin dini əsaslandırılmasını və pravoslav xristianlığın hərbişdirilməsini qınayıram, ədalətli sülhün gəlməsi üçün dua edirəm, Ukraynanı sevirəm", - deyərək Vorontsov yazıb.

Eyni zamanda Turar Kusainov Senat sədrinə müraciətində vurğulayıb ki, Moskva patriarxı Qazaxıstan sülh qarçısı kimi yox, müharibə ideoloqu statusunda gəlir. Bu halda susmaq - Rusiyanın Ukraynada həyata keçirdiyi təcavüz nəticəsində qurbanlara çevrilən insanların öldürülməsinə şərik olmaq deməkdir. Onun fikrincə, Qazaxıstan qətl və dağıntıları əsaslandırmaq üçün tribunal olmamalıdır. Kusainov müraciətinə cavab almayıb.

■ Musavat.com

■ Z.SƏFƏROĞLU

“Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin yekun imzalanmasından dərhal sonra baş tutacaq”. Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan bunu Romada Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda keçirilən konfransda çıxışı zamanı deyib.

Nazir qeyd edib ki, Qarabağda işğal olunmuş ərazilər azad edildikdən sonra Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın sülh və Azərbaycanla münasibətlər naminə tarixi riskə getmək istəyini yüksək qiymətləndirir. O, ABŞ-də Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinin paraflanmasına görə Prezident İlham Əliyevə və ABŞ lideri Donald Trampa minnətdarlığını bildirib.

H.Fidan bildirib ki, Vaşinqtonda sənəd yalnız parafəlanıb, yekun sülh müqaviləsinin imzalanmasının gələn ilin birinci yarısında baş tutacağı gözlənilir. “Azərbaycan və Ermənistan arasında sazişə yekun imza qoyulan kimi biz tezliklə Ermənistanla münasibətləri normallaşdırmağa başlayacağıq”, - Fidan əlavə edib.

Məlumdur ki, Ermənistan da növbəti parlament seçkiləri gələn ilin iyununda keçirilməlidir. Nəzərə alsaq ki, referendum üçün azı 2 ay vaxt lazımdır, onda belə çıxır, qonşu ölkədə seçkilər bir neçə aya qabağa çəkilməlidir ki, ardınca referendum da baş tutsun və Hakan Fidanın söylədiyi kimi, ilk yarım ildə sülh müqaviləsi imzalsın.

Belədirmi? Türkiyə XİN başçısı bunu informasiya əsasında deyir Ola bilərmə Ermənistan seçkilər və referendum eyni vaxtda keçirilsin?

Maraqlıdır ki, Ermənistan XİN sözcüsü Ani Bədəlyan H.Fidanın dediklərini təkrar etməyib. “Sənədin maksimum qısa zamanda imzalanması sülhün əldə olunması yönündə

ciddi addım olacaq”, - o bildirib. **Milli Məclisin deputatı Elman Nəsirov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Hakan Fidanın konkret vaxt qeyd etməsi xeyli suallar doğurub:** “Əvvəla, nəzərə alsaq ki, Ermənistan-da parlament seçkiləri 2026-cı ilin iyun ayının 7-də olacaq və ilin birinci yarısında sülh müqaviləsi imzalanırsa, onda belə çıxır ki, Ermənistanda parlament seçkilərinin vaxtı irəli çəkilib. Bu halda ilin birinci yarısında referendum keçirilməsi də mümkün ola bilər. Amma nəzərə alsaq ki, Ermənistanın baş naziri parlament seçkiləri və referendumla bağlı iki mövqeyi ifadə edib. O qeyd edib ki, referendumla parlament seçkiləri eyni vaxtda keçirilsin. Bu o deməkdir ki, 7 iyunda referendum da ola bilər. H.Fidanın dediklərindən isə belə çıxır ki, referendum daha öncə keçirilə bilər. Hər bir halda 2026-cı ilin sülh sazişinin imzalandığı il kimi tarixə düşməsi ümidləri var. Zamanı gözləmək lazımdır. Görək Ermənistan hakimiyyəti eyni vaxtda həm parlament seçkiləri, həm də referendum keçirəcəkmi. Hakan Fidan kifayət qədər məlumatlı şəxsdir, o fikirləri söyləyərkən şübhəsiz ki, onun əlində faktlar, informasiya var”.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə isə bildirdi ki, Hakan Fidanın Azərbaycanla Ermənistan arasında paraflanmış sülh sazişi layihəsi ilə bağlı fikirləri tamamilə məntiqli fikirlərdir: “Yeni paraflanmış sənəd hələ sülh müqaviləsi deyil. Sadəcə, müəyyən

Sülh müqaviləsi tezləşir - seçkilər referendumla eyni vaxtda olacaq?

Hakan Fidan sülh sazişinin vaxtını açıqladı

öhdəliklərdir ki, tərəflər öz üzərinə öhdəliklər götürüb. Öhdəliklərin icrasına nəzarət Vaşinqtonun üzərində olacaq. Sülh müqaviləsinin imzalanmasının gələn ilin birinci yarısında imzalanacağı barədə Hakan Fidanın dedikləri ciddi açıqlamadır. Cənab Fidan şübhəsiz məlumatlı adamdır, proseslərin gedişi barədə məlumatı kifayət qədərdir. Amma məsələnin bu tərəfi də var ki, Ermənistan proqnozlaşdırılan

və sözünün üstündə duran ölkə deyil. Düzdür, Nikol Paşinyan sülhə doğru addımlar atır, nə qədər çətin olsa da ölkəsinin revanşistlərin, xarici qüvvələrin sülh prosesinə qarşı həmlələrinin qarşısını almağa çalışır, amma onun sülh sazişini məhz gələn ilin əvvəlində imzalaya biləcəyini bu gün yüz faiz dəqiq söyləmək çətinidir”.

Ç.Qənizadənin fikrincə, Ermənistandakı seçkilərdən öncə sülh sazişinin imzalan-

ması inandırıcı deyil: “Daha çox ehtimal olunan seçkidən sonra sülh müqaviləsinin imzalanacağıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycanın Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması, həm də Türkiyə ilə Ermənistan arasında əlaqələrin qurulmasını - sərhədlərin açılması qərarlarının verilməsi ni gözləyə bilərik”.

□ **Ətibər SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

İrəvandan Türkiyəyə Ağrıdağı jesti - davamı nə olacaq?

Paşinyan “ev tapşırıqları”nı yerinə yetirir

Ermenistan hökuməti ölkəyə giriş-çıkış zamanı pasportlara vurulan viza möhürlərindən Ağrıdağın təsvirini çıxarır. Bu barədə qərar sentyabrın 11-də Ermənistan Nazirlər Kabinetinin iclasında qəbul edilib.

Yeni nümunə möhürlər artıq təsdiqlənib və qaydalar 2025-ci il noyabrın 1-dən qüvvəyə minəcək.

Qeyd edək ki, bu gelişmə və ya İrəvanın Ankaraya bu jesti iki ölkə arasında münasibətlərin normallaşması yönündə səylərin artması fonunda baş verir. Bir müddət öncə İrəvanda ilk dəfə Türkiyə və Ermənistan nümayəndə heyətlərinin görüşü olub.

Lakin qardaş ölkəyə qarşı ərazi iddiasından xəbərsiz verən Ağrıdağ (“Ararat”) simvolu hələ ki Ermənistanın gerbindən yığılırılmayıb. Baş nazir Nikol Paşinyan buna görə gerbi bir neçə dəfə tənqid edib və ona düzəliş olunmasını istəyib. Eyni zamanda konstitusiyada “Qərbi Ermənistan” ifadəsi adı altında Türkiyənin 6 vilayətinə torpaq iddiasının əks olunduğu müstəqil bəyannaməsinə istinad qalır.

Ağrıdağ iddiası Türkiyənin 6 vilayətinə iddia etmək deməkdir. Bu vilayətlərin bütövlükdə ərazisi Azərbaycanın ərazisindən böyükdür.

O zaman sual yaranır: Paşinyan hökumətinin növbəti addımı nə olacaq? Ermənistan hökumətinin viza möhürlərindən Ağrıdağın təsvirini çıxarması Paşinyanın “ev tapşırıqları”nı yerinə yetirmək istiqamətində addımı sayıla bilərmi?

Milli Məclisin deputatı, AMİP sədri Arzuxan Əlizadə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki,

Azərbaycanın sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı Ermənistan qarşısında qoyduğu əsas tələblərdən biri Ermənistan Konstitusiyasından Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının çıxarılmasıdır: “Bu məsələ gündəmdədir və 8 avqustda Vaşinqtonda keçirilən görüşdə əldə edilən razılaşma əsasında Azərbaycanın haqlı tələbinin yerinə yetirilməsini ehtiva edir. Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycanla yanaşı, qardaş Türkiyəyə də ərazi iddiası var. Eyni zamanda Ermənistanın dövlət gerbində də Türkiyəyə qarşı ərazi iddiası yer alıb. Azərbaycanla Türkiyə bu məsələlərin aradan qaldırılması üçün birgə siyasət həyata keçirir. Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından imtina etməklə yanaşı, paralel olaraq Türkiyəyə də qarşı ərazi iddialarından Ermənistan imtina etməlidir. Bunun üçün referendum keçirilməlidir ki, bu, Ermənistanın qarşısına qoyulan əsas tələblərdən biridir. Vaşinqton görüşündən sonra Azərbaycan Prezidenti bəyan etdi ki, Ermənistanla “ev tapşırıqları” verilib. Onlar yerinə yetirilməlidir ki, sülh müqaviləsi imzalsın”.

Deputatın sözlərinə görə, “ev tapşırıqları” sırasında təbii ki, Azərbaycan və

Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından geri durulması əksini tapır: “Ermənistan hökuməti ölkəyə giriş-çıkış zamanı pasportlara vurulan viza möhürlərindən Ağrı dağının təsvirini çıxarması o deməkdir ki, Ermənistan hökuməti bu istiqamətdə addımlar atmağa başlayır. Ermənistan hökumətinin atmalı olduğu digər addımlar var ki, onlardan ən vacibi konstitusiyada Azərbaycana ərazi iddialarının ləğvi, dövlət gerbindən Ağrı dağının təsvirinin çıxarılmasıdır. Həsab edirəm ki, prosesə artıq start verilib. Məsələnin həlli zamanı bağlı məsələdir. İlk addımın atıldığını söyləmək olar”.

Politoloq Oqtay Qasımov isə bildirdi ki, Ermənistanın möhürlə bağlı qərarı müsbət bir hadisədir: “Nikol Paşinyan hökuməti göstərmək istəyir ki, onun Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərinin normallaşması istiqamətində niyyətləri ciddi. Bu, həm də Paşinyanın real Ermənistan fəlsəfəsinə uyğun gəlir. Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycanla bərabər Türkiyəyə də qarşı ərazi iddiaları yer alır. Məhz konstitusiyada Qərbi Ermənistan adı ilə Türkiyənin 6 vilayətinə iddia irəli sürülməsi və Ermənistanın dövlət gerbində Ağrıdağın təsvir edilməsi Türkiyəyə ərazi iddialarının açıq təzahürüdür. Bundan sonra atılacaq addımlara gəlincə, Paşinyan hökuməti, o cümlədən Ermənistanda rəşadət düşüncə

hər kəs bilir ki, Ermənistan dövlətinin inkişafı öz qonşuları olan Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərin normallaşmasından çox asılıdır. Bu normalaşma olmadan Ermənistan dalan dövlət vəziyyətində qalmaqda davam edəcək. O baxımdan Paşinyan hökumətinin atdığı qeyd etdiyimiz addım və bundan sonra atacağı addımlar maraqlıdır”.

Politoloqun fikrincə, atılacaq növbəti addımlar ondan ibarət olmalıdır ki, Ermənistan Konstitusiyası və gerbi dəyişilməlidir: “Belə hesab etmək olar ki, Paşinyan bu addımları atmaqda maraqlıdır. Amma bu addımların atılmasının nəticələrinin necə olacağı Ermənistan daxilindəki siyasi vəziyyətdən və bölgədə maraqlı olan dövlətlərin təsir imkanlarından asılıdır. Əgər Paşinyan parlament seçkilərində qələbə çalacaqsa, o zaman “ev tapşırıqları”nı yerinə yetirmək prosesinin ardı gələ bilər. Hər halda, hazırkı mərhələdə bu gün demək olar ki, Ermənistan hakimiyyətinin şəxslərin verdiyi sülhlə bağlı, Azərbaycanla və Türkiyə ilə bağlı verdiyi bəyanatlar müsbət dəyərləndirilə bilər. Çünki bu bəyanatlarda sülh istəkləri görünməkdədir. Ancaq biz Ermənistandan sülh bəyanatları eşitsək də əvvəldə daha çox fərqli davranışlar da görməkdəyik. O baxımdan hadisələri indidən proqnozlaşdırmaq doğru olmaz”.

□ **Ətibər SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Putinin Azərbaycanda batan 100 milyonu - sensasion detallar

Rusiya QHT-lərini ölkəmizdə gücləndirmək ssenarisi iflasa uğrayıb; bu iş rus kəşfiyyatçısına həvalə edilibmiş... - faktlar

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin cari ilin avqustun 29-da xarici ölkələrlə regionlararası və mədəni əlaqələr üzrə prezident idarəsini ləğv edib. Məqsəd Prezident Administrasiyasının işini optimallaşdırmaq olub. Əvəzində aparatda strateji tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq üzrə idarə yaradılıb. "Bakı-Xəbər" "The Insider" araşdırma nəşrinə istinadən yazır ki, Kreml keçmiş SSRİ ölkələrində "yumşaq güc"ü irəlilətməyə nail olmayıb və bu da təəccüblü deyil: Ayrılan pullar əməkdaşların qonşularının və qohumlarının yeməyə getdiyi mənasız tədbirlərə xərclənib, rəhbərlik isə daim dəyişib.

Sözügedən idarə 2005-ci ildə Ukraynada "narıncı inqilab"dan bir il sonra yaradılıb: "Həmin hadisələr Putini çox qorxutdu və o, Prezident Administrasiyasında qonşu ölkələrdə "məxməri inqilablar"ın yaranmasının qarşısını ala biləcək, Kremlə sadıq siyasətçilərin və siyasi partiyaların təbliğatını apara biləcək şöbənin yaradılması barədə göstəriş verdi. Departamentin əməliyyat maraqlarına Ukrayna ilə yanaşı, Ermənistan, Azərbaycan, Gürcüstan, Özbəkistan, Qırğızıstan, Tacikistan, Moldova, Qazaxıstan, həmçinin Baltıqyanı ölkələr və qondarma Abxaziya və Cənubi Osetiya respublikaları daxil olub".

Məxfi sənədlərdən aydın olur ki, Azərbaycanla bağlı fəaliyyətlərə Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin zabiti Valeri Çernışov rəhbərlik edib: "Ona respublikanın tanınmış şəxsləri, o cümlədən məmurlar, hərbiçilər və ictimai xadimlər barədə məlumatlar gəlirdi. Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin digər zabiti Dmitri Avanesov isə Ermənistanı vəziyyəti izləyib. "The Insider"-in ixtiyarında Ermənistan hökumətindəki "köstəbək"dən xəbərlər var, o, Avanesova baş nazir Nikol Paşinyanın bütün hərəkətləri barədə məlumat verib".

O da qeyd olunur ki, xarici ölkələrlə mədəni əlaqələr departamenti Rusiya Prezident Administrasiyası başçısının müavini Dmitri Kozak üçün qonşu ölkələrdəki vəziyyətlə bağlı məxfi hesabatlar hazırlayıb və o, daha sonra onları Putinə təqdim edib.

Məsələn, Kreml Azərbaycanda Türkiyədən fərqli olaraq Rusiyanın maraqlarını təşviq edəcək təşkilatların demək olar ki, tamamilə olmasından çox narahat idi. Dmitri Kozaka "Azərbaycan" şöbəsinin məruzəsində deyilirdi ki, Azərbaycanda Rusiya QHT-lərini gücləndirmək məqsəduyğundur. "Azərbaycan" departamentinin Kozaka verdiyi məxfi hesabatdan bir parçanı təqdim edirik: "Rusiya QHT-lərinin Azərbaycanda mövcudluğunun

gücləndirilməsi məqsəduyğundur. Rusiyanın mövqeyini təşviq edəcək real ictimai təşkilatların çatışmazlığı açıq şəkildə müşahidə olunur. Azərbaycanda mövcud QHT-lərin canlanması və ya yenilərinin yaradılması uzunmüddətli perspektivdə Rusiya təsirinin həyata keçirilməsi üçün "yumşaq güc" alətinin yaradılmasına kömək edərdi. QHT layihələri təkcə iri tədbirlərlə bitməməli, daim Azərbaycan cəmiyyətinə daxilən "nüfuz etməli", kütləvi informasiya vasitələrində səslənməlidir. Həmvətənlərin birleşdiyi təşkilatlarla işi optimallaşdırmaq və sistemləşdirmək, lazım gələrsə, onların rəhbərlərini dəyişmək lazımdır... Emissarlar Azərbaycana tez-tez gəlməyə başladı, çoxsaylı seminarlar, dəyirmi masalar, konfranslar, jurnalistika məktəbləri təşkil olundu...

Daha sonra adıçəkilən idarənin keçmiş əməkdaşı "The Insider"-ə deyib ki, Azərbaycanda "yumşaq güc" üçün ayrılan böyük pullar Rusiya xüsusi xidmətinin struktur rəhbərləri və Azərbaycandakı əməkdaşları tərəfindən mənim-sənilib: "Mənim hesablarıma görə, Azərbaycanla "dostluğa" yüz milyon dollar-

dan çox pul töküldü, amma hər şey boş yerə getdi. Yenə də çox şey formal qeyd üçün və ya "balalayka diplomatiyası" ruhunda edildi. Və onlar həmişə içdilər, içdilər və içdilər..."

Artıq çoxları şübhə etmir ki, Kremlin mövcud siyasəti Rusiyanı sürətli şəkildə batmağa yuvarlamaqdadır. **Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin baş mütəxəssisi, siyasi şərhçi Tural İsmayilov** "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Putinin 29 avqust 2024-cü ildə xarici ölkələrlə regionlararası və mədəni əlaqələr üzrə idarəni ləğv etməsi Kremlin postsovet məkanında "yumşaq güc" siyasətinin tam iflasını simvollaşdırır: "Bu qərar "administrasiyanın optimallaşdırılması" adı altında təqdim olunsada, əslində Rusiyanın keçmiş SSRİ ölkələrində təsirini saxlamaq üçün istifadə etdiyi mexanizmlərin səmərəsizliyini etiraf etməkdir. 2005-ci ildə Ukraynada "narıncı inqilab"dan sonra yaradılan idarə qonşu ölkələrdə "məxməri inqilablar"ın qarşısını almaq və Kremlə sadıq qüvvələri dəstəkləmək məqsədi daşıyırdı. Lakin praktikada korrupsiya və bürokratik xaosa qurban getdi. Ayrılan böyük məbləğlər mənasız tədbirlərə, şəxsi

mənəfətlərə və ya sadəcə olaraq, mənimsənilməyə sərf olunub, nəticədə real təsir əldə olunmayıb".

Ekspert hesab edir ki, Rusiyanın belə siyasəti ənənəvi imperialist yanaşmanın bariz nümunəsidir: "Qonşu dövlətləri öz maraqlarına tabe etmək üçün "köstəbək"lər, casuslar və manipulyativ QHT-lər vasitəsilə daxili işlərə müdaxilə etmək. Azərbaycan kimi suveren dövlətlər isə bu cəhdlərə qarşı dayanıqlılıq nümayiş etdirərək öz milli maraqlarını prioritetləşdirirlər".

T.İsmayilov qeyd etdi ki, Kremlin Azərbaycanda Türkiyənin təsirini qısqanması və rusiyapərəst təşkilatların olmaması barədə narahatlığının onun imperialist ambisiyalarının dərinliyini göstərir: "The Insider"-in yazısından belə çıxır ki, bu idarənin fəaliyyəti, xüsusilə Azərbaycanla bağlı, Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin zabitləri tərəfindən idarə olunub, bu da "mədəni əlaqələr" in əslində kəşfiyyat əməliyyatları olduğunu sübut edir. Valeri Çernışov kimi fiqurların Azərbaycanın tanınmış şəxsləri haqqında məlumat toplamaqla məşğul olması iddiası Rusiyanın qonşu ölkələrdə sabitliyi poz-

maq potensialını vurğulayır. Azərbaycanın bu tip müdaxilələrə qarşı güclü immuniteti ölkənin müstəqil siyasətinin uğurunu təsdiqləyir. Rusiyanın "yumşaq güc" alətləri, seminarlar, konfranslar və jurnalistika məktəbləri kimi formal tədbirlərlə məhdudlaşaraq real ictimai nüfuz qazanmaqda uğursuz olub. Azərbaycan isə enerji resursları və strateji mövqeyi sayəsində Rusiya kimi hegemon güclərdən asılı olmadan inkişaf edir".

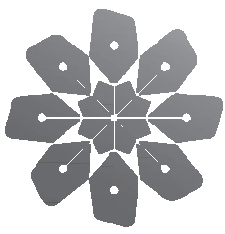
Ekspert vurğuladı ki, Kremlin Ermənistan və Azərbaycan kimi ölkələrdə "köstəbək"lər vasitəsilə məlumat toplaması iddiası qonşu dövlətlərin daxili işlərinə qanunsuz müdaxilənin klassik nümunəsidir: "Dmitri Avanesovun Ermənistan hökumətindəki mənbələrdən məlumat alması Rusiyanın regionda qarşılıqlı əlaqələri saxlamaq strategiyasını açıqlayır. Azərbaycanın bu proseslərdən uzaq durması və Qarabağ münasibətini öz gücü ilə həll etməsi ölkənin müstəqilliyinin parlaq nümunəsidir. Rusiyanın idarəni ləğv edərək yeni "strateji tərəfdaşlıq" idarəsi yaratması köhnə siyasətin yenidən qablaşdırılmasıdır, lakin bu dəyişiklik də imperi-

alist mahiyyətini gizlədə bilmir. Azərbaycanın Rusiya ilə iqtisadi əlaqələri saxlayaraq eyni zamanda Avropa, Türkiyə və Asiya ilə integrasiyanı dərinləşdirməsi, diversifikasiya olunmuş xarici siyasətin üstünlüyünü göstərir. Rusiyanın "balalayka diplomatiyası" kimi təsvir olunan mədəni tədbirləri, yalnız xərc və vaxt itkisi ilə nəticələnib, real etimad qazanmaqda uğursuz olub. Azərbaycanın milli maraqlarını qorumaqda göstərdiyi qətiyyət regionda digər ölkələrə nümunə olur. Rusiyanın imperialist siyasəti, qonşu ölkələrdə QHT-ləri manipulyasiya etmək və rəhbərləri dəyişmək cəhdləri isə beynəlxalq hüquqa ziddir və regionda gərginliyi artırır. Azərbaycanın bu tip təzyiqlərə boyun əyməməsi ölkənin güclü idarəetmə sisteminin və xalqın birliyinin nəticəsidir".

T.İsmayilov qeyd etdi ki, Azərbaycanın beynəlxalq arenada artan rolu Rusiyanın təsirini zəiflədərək regionda yeni balans yaradır: "Rusiyanın "yumşaq güc" fiaskosu onun hərbi gücə daha çox etibar etməsinə səbəb olur, bu da Ukrayna müharibəsi kimi nümunələrdə görünür. Azərbaycanın sülh və inkişaf yönümlü siyasəti isə global imperialist ambisiyalardan üstün olduğunu sübut edir. Bu idarənin ləğvi postsovet məkanında geosiyasi dəyişikliklərin əlamətidir, harada ki, Rusiya təsirini saxlamaq üçün yeni taktikalar axtarır. Amma Azərbaycan kimi dövlətlərin müqaviməti, bu prosesi çətinləşdirir və Rusiyanın imperialist siyasətini ifşa edir. Azərbaycanın enerji dəhlizləri və tranzit layihələri ilə global rol oynaması Rusiyanın monopoliya cəhdlərini məhdudlaşdırır. Azərbaycanın mədəni diplomatiyası isə həqiqi əməkdaşlığa əsaslanır və imperialist manipulyasiyalardan uzaqdır.

Rusiyanın "mədəni" siyasətinin uğursuzluğu onun iqtisadi və sosial problemlərinin dərinliyini göstərir, çünki daxili resursları xarici macəralara sərf edir. Azərbaycanın iqtisadi artımı və sosial sabitliyi isə Rusiya modelindən üstünlüyünü vurğulayır. Bu hadisə Rusiyanın "yaxın xaric" konsepsiyasının sonunu xəbər verir, harada ki, qonşu ölkələr artıq öz gələcəklərini müstəqil şəkildə formalaşdırırlar. Azərbaycanın Türkiyə ilə strateji ittifaqı da Rusiyanın regionda təsirini balanslaşdırır və imperialist siyasətə qarşı güclü qalxan yaradır. Azərbaycan kimi ölkələr Rusiyanın təzyiqlərinə boyun əymədən regionda sülh və sabitliyin təminatçısına çevrilirlər".

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği

15

sentyabrda ölkənin bütün orta və ali məktəblərində yeni dərs ilinə start verilib. Builki tədris ili işğaldan azad edilmiş Qarabağda 11 ümumi təhsil müəssisəsinin açılması, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda ümumi təhsil müəssisələrinə 2 807 şagirdin gətirilməsi ilə əlamətdar oldu.

30 ildən artıq erməni işğalında olan şəhər və kəndlərimizə həyatın qayıtmasının ən parlaq simvollarından biri də orada məktəblərin fəaliyyətə başlamasıdır. Azərbaycanın uğurlarının, qələbələrinin təməlini qoymuş Ulu öndər Heydər Əliyevin bir zamanlar kəlam kimi qəbul edilən, məcburi köçkünlərə xitab etdiyi "Gün gələcək bu gün işğalda olan torpaqlarımız azad olunacaq, orada məktəblər tikiləcək və sizlərin övladlarınız həmin doğma məktəblərində təhsil alacaq" sözləri bu gün həyata keçir.

Sabiq prezident millətin, dövlətin inkişafı üçün təhsilin bir nömrəli məsələ olduğunu bildirdi, bunu öz çıxışlarında da im dilə gətirdi. Təhsil marağın, müəllim peşəsinə hörmətin daha da artması üçün Heydər Əliyevin öz çıxışlarında söylədiyi kəlamlar sayəsində həyata keçir. Məsələn, o deyirdi: "Təhsil millətin gələcəyidir. Özünü müəllimliyə həsr etmiş insan ən şərəfli insandır. Mən dünyada müəllimlikdən yüksək ad tanımıram. Xalq həmişə öz ziyalıları, öz mədəniyyəti, öz elmi ilə tanınır. Mən Azərbaycanın sadə vətəndaşıyam, bu addan yüksək ad yoxdur, ancaq bundan da yüksək ad müəllimlikdir. Müəllimlik sənəti şərəfli bir sənətdir. Təhsil hər bir dövlətin, ölkənin, cəmiyyətin həyatının, fəaliyyətinin mühüm bir sahəsidir. Biz hamımız həyatımızda əldə etdiyimiz nə-

iliyyətlərə, bütün varlığımıza görə müəllimə borcluyuq. Həyat böyük bir prosesdir, bu prosesdə uğurla iştirak etmək üçün insan müasir tələblərə uyğun olan təhsilə malik olmalıdır. Təbii sərvətlər tükənən dəyərlərdir, ancaq təhsil, bilik, elm əbədi, hər bir ölkənin gücləndirilməsinə töhfə verən amildir. Həyatını müəllimliyə sərf edən insanlar həqiqətən fədakar, xalqına, millətinə sədaqətli və eyni zamanda qəhrəmanlıq göstərən insandır".

Ulu öndər onu da deyirdi ki, təhsillə azərbaycançılıq əsas ideologiyamız olmalıdır: "Məktəbin, müəllimlərin ən əsas vəzifəsi bizim cəmiyyətimizə, xalqımıza dəyərli vətəndaşlar hazırlamaqdır. Həyatını müəllimliyə sərf edən insanlar həqiqətən fədakar, xalqına, millətinə sədaqətli və eyni zamanda qəhrəmanlıq göstərən insandır. Həqiqi müəllim olmaq cəmiyyət üçün doğrudan da çox qiymətli bir şeydir".

Təhsilə, elmə, müəllimə böyük qiymət verən bu cür kəlamları səsləndirməklə yanaşı, Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu dövrdə Azərbaycanda təhsilin, elmin inkişafı üçün misilsiz praktiki işlər də həyata keçirdi. Onun istər sovet dönməsində, istərsə də müstəqillik dövründə Azərbaycanda təhsilin inkişafına göstərdiyi qayğı fəaliyyətində xüsusi yer tutur. Kəlamlarında da qeyd olduğu kimi, Heydər Əliyev təhsili cəmiyyət həyatının ən

Azərbaycançılıq

ÜSAVAT
N 165 (8775) 16 sentyabr 2025

Heydər Əliyevin təhsilə verdiyi yüksək dəyər - milli ideologiyaya əsaslanan təhsil

Deputat: "Onun imzaladığı fərman təhsilin təşkili və inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcını qoydu..."

öncül strateji əhəmiyyətli sahəsi hesab edirdi. O, iqtisadiyyatın, həmçinin cəmiyyətin başqa sahələrinin də təhsilə əsaslandığını, onun üzərində qurulduğunu vurğulayaraq qeyd edirdi: "Əgər bizim yüksək təhsil potensialımız, güclü kadr potensialımız olmasa, nə iqtisadi, nə elmi, nə də sosial potensiala malik ola bilmərik. Yaxşı təhsil ölkənin gələcək inkişafı üçün yaxşı əsas yaradır, deməkdir... Hər bir xalqın səviyyəsini onun bilik səviyyəsi müəyyən edir. Yüksək bilik səviyyəsinə nail olmaq üçün isə təhsil ardıcıl surətdə inkişaf etdirilməlidir. Gələcək bilikli, elmi insanların çiyənləri üzərində qurulacaq".

Heydər Əliyevin hakimiyyəti zamanında Azərbaycanda orta məktəblərin sayında böyük yüksəliş olduğu məlumdur. Eyni zamanda Azərbaycanda ilk dəfə hərbi məktəbin açılması da onun Azərbaycan üçün ən böyük tarixi xidmətlərindən biri sayılır. Ulu öndərin sovet dövründə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illərdə azərbaycanlı gənclər SSRİ-nin nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almaq imkanı qazandılar. Zamanın tələblərinə cavab verən yüksək təhsilli kadrların yetişməsinə bu siyasətin misilsiz faydaları var idi.

Professor, Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Musa Qasımlı bu barədə bildirdi ki, Azərbaycanın dövlət

müstəqilliyinə qovuşması təhsil quruculuğu sahəsində əsaslı islahatların başlanılması üçün yeni imkanlar və üfüqlər açdı: "Bu baxımdan 1998-ci il martın 30-da Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən imzalanmış "Azərbaycan Respublikasında təhsil sahəsində islahatlar üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması haqqında" Sərəncam xüsusi əhəmiyyətə malikdir. 1999-cu il 15 iyunda Heydər Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində islahat proqramı" isə XXI əsr Azərbaycan milli təhsil sisteminin aydın strategiya və konsepsiyasını müəyyənləşdirmişdir. İslahat proqramı təhsilin idarə

olunmasında yeni prinsiplərin bərqərar olunmasını, təhsilin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasını, dünya təhsil sistemində inteqrasiyasının sürətləndirilməsini təxirəsalınmaz vəzifə kimi qarşıya qoymuşdu. Bu məsələləri uğurla həyata keçirmək məqsədilə Ulu öndər Heydər Əliyev 2000-ci il iyunun 13-də "Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında" Fərman imzaladı. Bu fərman ölkəmizdə təhsilin təşkili və inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcını qoydu.

Əsas Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu proses Prezident İlham Əliyev tərəfindən də davam etdirilməkdədir. Belə ki, Prezident İlham Əliyev 21 avqust 2004-cü il tarixdə "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı Proqramı"na dair Sərəncam imzalayıb. Təhsil strateji sahələrdən biridir. Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu iqtisadi və siyasi strategiyaların möhtəzəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən inam və cəsarətlə davam etdirilməsi Azərbaycan dövlətinə yeni-yeni nailiyyətlər qazandırır. Regionun lider dövləti statusunun daha da möhkəmləndirilməsi və dünyanın aparıcı dövlətləri sırasında yerinin qətiləşməsi üçün etibarlı zəmin yaradır".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Etibar SEYİDAĞA

"Əsrin məhkəməsi"ndə təzə sübutlar, qandonduran faktlar

Prosesdə şahidlər və şübhəli şəxslərin ifadələrinin elan olunması davam edir

Sentyabrın 15-də Bakı Hərbi Məhkəməsinə Ermənistan Respublikası vətəndaşlarının ittiham olunduğu cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi sənədlərin elan olunması ilə davam etdirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, elan olunan sənədlərdən bir-

ri 1988-1991-ci illərdə Xankəndi şəhərinin Kərkicahan qəsə-

bəsində törədilmiş kütləvi iğtişaşlar, qəsəbədə yaşayan azərbaycanlı sakinlərin evlərinin dağıdılması faktı üzrə şübhəli şəxslərin və şahidlərin ifadələri ilə bağlı olub.

Elan olunan sənədə əsasən, şübhəli şəxs qismində dindirilmiş Sarkisyan Georqi İsakoviç ifadəsində göstərib ki, 1988-ci il sentyabrın 18-20-də ermənilər tərəfindən azərbaycanlıların evləri dağıdılıb, yandırılıb, azərbaycanlılar Xankəndi şəhərindən qovulublar.

Sənədə görə, G.Sarkisyan bildirib ki, dəstəsində Arkas, Şahin, Razmik, Balayan qardaşları, sürücü Edik, Vanik və Vaçik qardaşları, Qrişa, Maksim olub. Həmin sənədə görə, şahid qismində dindirilmiş Səfərov Şahverdi Bəhlul oğlu ifadəsində göstərib ki, 1988-ci ildən başlayaraq Kərkicahan qəsəbəsində azərbaycanlıların yaşadığı evlərə basqınlar olub, həmin basqınlara tanındığı Jora adlı erməni təşkilatçılıq edib.

Elan edilən sənədə əsasən, şahid qismində dindirilmiş Xaçaturyan Aleksandr ifadəsində göstərib ki, 1988-ci ilin fevralından Araksi, Kaprelyan Qurqen, Raça Beqlaryan və di-

gərləri ermənilərin və azərbaycanlıların aralarında düşmən münasibət yaratmağa başlayıblar. Araksi Kərkicahan qəsəbəsində çıxış edərək, azərbaycanlıları Qarabağdan qovmağa səsləyib. 1988-ci ilin fevral ayında Sarkisyan Joranın başçılıq etdiyi silahlılar azərbaycanlıların Qarabağdan qovulmasını təşkil edib, hərbi partlarda gəzərək yanında olan şəxslərlə azərbaycanlılara qarşı tədbirlər hazırlayıb.

Sənədə görə, zərərçəkmiş şəxs Abuzərov Əvəz Əli oğlu ifadəsində göstərib ki, 1990-cı ilin avqust ayında Rzayev Tapdıq Köçəri oğlu ermənilər tərəfindən odlu silahla qətlə yetirilib. 1991-ci il iyunun 3-də Kərkicahan qəsəbəsinə ermənilər yenidən hücum ediblər. Ramiz Salahov, Rəhimov Şükür Qasımlı oğlu, Sahilov Atdıxan Məmməd oğlu, Səfərov Osman Mərdan oğlu və adlarını unutduğu şəxslər ermənilər tərəfindən açılan atəşlərə məruz qalıblar. Həmin hadisələr zamanı bəzi sakinlər yaralanaaraq xəsarətlər alıb, Səfərov Ağəli Aydın oğlu isə öldürülüb.

1991-ci il sentyabrın 25-də Kərkicahana növbəti hücum olub. Həmin vaxt Hüseynov Aslan Mərdan oğlu ayağından güllə yarası alıb. Sentyabrın 30-da ermənilər avtomat silahdan atəş açıb Kərkicahan sakinini Həsənov Telman Yelmar oğlunu öz evinin qarşısında qətlə yetiriblər, daha sonra müəllim Abuzərova Bənövşə Abdulləzim qızını, habelə Tarverdiyev Fəqan Novru oğlunu, Soltanov Saleh Hüseynqulu oğlunu, Salahov Nurəddin Musa oğlunu və başqalarını yaralayılıb. Salahov Şəkar Sada qızının isə Balasanyan Qədir Aşot oğlu tərəfindən yaralanmasını şəxsən görüb. Dekabrın 28-də ermənilər hər tərəfdən Kərkicahana hücum keçiblər. 1992-ci il yanvarın 13-də ermənilər atəş açaraq Əliyev İlham Bəhadur oğlunu qətlə yetiriblər.

Qeyd edək ki, Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikası vətəndaşlarının məhkəməsi davam etdirilir.

Ukrayna və Rusiya arasında hər gün dron, PUA, raket mübadiləsi ilə yanaşı, həm də əsəb müharibəsi gedir. “Forbes” jurnalı yazıb ki, Ukraynanın Rusiyanın neft-qaz infrastrukturuna zərbə endirmə kampaniyası Rusiyanı təkcə əsas maliyyə mənbəyindən məhrum etmir, həmçinin 1917-ci il fevral inqilabı dövründə rus cəmiyyətində sabitliyin pozulduğu kimi, Rusiyanın arxa cəbhəsində də ictimai-siyasi sabitliyi pozur.

Ukrayna Rusiyada inqilab “hazırlayır”.

Qərb nəsrindən sensasiya

Məqalədə bildirilir ki, Rusiyanın belə həssas nöqtələrinə hələ 2023-cü ilin sonunda zərbə endirməyə cəhdlər olunub: “Lakin o zaman Bayden administrasiyası dünya neft qiymətlərinin artacağından ehtiyatlanaraq, Kiyevin bu strategiyasına veto qoymuşdu. 2025-ci ilin yayından isə Ukrayna Rusiyanın neft emalı zavodları və neft kəmərlərinə qarşı yenidən zərblər endirməkdədir. Ancaq Vaşinqton belə zərblərə artıq qarşı çıxmıdığı üçün hücumlar əhəmiyyətli nəticələr verdi. Müxtəlif mənbələrin məlumatına görə, Rusiya neft emalı potensialının 17%-dən 20%-dək hissəsini itirib”.

Jurnal daha sonra yazıb ki, Kiyevin hücumları Rusiyanın daxili bazarında yanacaq qıtlığına və qiymət artımına səbəb olub.

Rusiya artıq yanacaq ixracına qadağa qoyub. Bəs bunun davamı nə ola bilər? Ukrayna həqiqətən də Rusiyanı 1917-ci ilin fevral inqilabı dövrünə qaytara bilirmi?

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, Ukraynanın Rusiyanın neft emalı zavodlarını sıradan çıxarması ilə bağlı şimal qonşumuzda problemlər artıq özünü göstərməyə başlayıb: “Məlu-

mata görə, Rusiyanın 20-dən çox əyalətində benzin qıtlığı yaşanır. Həstəxandan Saxaline qədər geniş ərazidə yaşanan bu benzin qıtlığı, təbii ki, Rusiyanın iqtisadiyyatına da ağır zərbələr vurur. 2024-cü ilə müqayisədə həqiqətən də iqtisadi çöküş hiss olunur. Ötən il Rusiya iqtisadiyyatı 4.5 faiz böyümüşdü. Sözsüz ki, iqtisadi artımın bu geriləməsində Ukraynanın ötən yaz aylarından etibarən rus neft emalı müəssisələrini vurma-sının böyük təsirləri var.

Bununla belə, Rusiyada hazırda yaşanan iqtisadi daralmayı 1917-ci il fevral inqilabı ilə müqayisə etmək çox da uğurlu deyil. Düzdür, fevral inqilabı da iqtisadi böhrandan doğmuşdu. İndi də Rusiyada iqtisadi böhran yaşanır və ölkənin iri addımlarla iflasa sürükləndiyi bildirilir. Amma fevral inqilabının əsas səbəbi Rusiyada yaşanan çörək qıtlığı idi. Fevralın 23-də Peterburqda işçilərin ilk genişmiqyaslı nümayişi məhz çörək qıtlığı səbəbindən baş vermiş və II Nikolay bu etirazların qarşısını ala bilməmiş, martın 2-də taxt-tacından əl çəkməli olmuşdu. İstisna etməm ki, fevral inqilabının tətiklənməsində digər faktorlar da önəmli rol oynamışdı. Xüsusilə də Rusiyanın I Dünya sa-

vaşında verdiyi ağır itkilər, II Nikolayın hərbi savadı olmasına baxmayaraq, orduya rəhbərlik etməsi və riskli qərarlar verərək rus ordusunu çətin vəziyyətə salması kimi amillər də hərbcilərin çarın arxasından çekilməsi ilə nəti-

böyüyən etnik qarşıdurmaları da hesaba qatsaq, görürük ki, bu ölkəni çökdürməyin ən qısa yolu savaş deyil, sülh ortamıdır. Savaş istər-istəməz Rusiya vətəndaşlarını vahid ideya ətrafında birləşdirir və Putin rejiminə repressiya si-

yasəti yürütmək üçün bəhanələr verir”.

Heydər Oğuz bu vəziyyəti SSRİ-nin Əfqanıstan savaşı ilə müqayisə etdi: “Sovet ordusunun Əfqanıstandan çıxması ilə SSRİ-nin də dağılması başladı. Çünki Qərb ölkələri ona qarşı ağır sanksiyalar qoymuş və nəticədə SSRİ iqtisadiyyatı çökmüşdü. Bu təcrübə göstərir ki, Rusiyanı savaşla yox, iqtisadi təzyiqlərlə yıxmaq mümkündür. Nə yazıq ki, Qərb dövlətlərinin Rusiyaya iqtisadi sanksiyaları bu dəfə işə yaramadı. Çünki Kremlin Çin və Hindistan kimi alternativləri vardı. Qərb isə eyni anda həm Çini, həm Hindistanı, həm də Rusiyanı qarşısına ala bilmir. Bir çoxlarımız ABŞ Prezidenti Donald Trampı bəzi məsələlərdə qınayırıq. Amma o, əsasən haqlı mövqedən danışır. Sadəcə, fikrini mədəni şəkildə ifadə edə bilmir. Məlumdur ki, Qərb dövlətlərinin Rusiyaya qarşı daha güclü təzyiq çağırışına dünya liderlərinə yazdığı açıq məktubu ilə cavab verən Tramp maraqlı bir şərt irəli sürmüşdü. Bildirmişdi ki, ABŞ-ni öz yərinizdə görmək istəyirsinizsə, ilk növbədə ondan neft və qaz alışlarını tamamilə dayandırın, ikincisi isə Çinə və Hindistana qarşı 50 faiz, 100 faizlik gömrük rüsumları tətbiq edin. Bunları edə bilmirsinizsə, boş yerə mənim vaxtımı almayın. Nə qədər qərribə səslənsə də, Tramp bu məsələdə haqlıdır. Görünən budur ki, o da Rusiyanı müharibə ilə yox, iqtisadi sanksiyalarla çökdürməyin mümkünlüyünə inanır. Deyə bilərsiniz ki, neft emalı zavodlarını vurmaqla Ukrayna da bunu etməmi? Məncə, xeyr. Çünki Rusiya Çinə və Hindistana emal olunmuş neft məhsulları satmır. Satdığı xam neftdir. Hansısa emal müəssisələrini vurmaqla Rusiyanın xam neft ixracını dayandırmaq mümkün deyil. Neft emalı zavodlarını vurmaqla yalnız Rusiyanın bir çox vilayətlərində yanacaq qıtlığı yaratmaq olar. Amma bunun da iqtisadi böhrana çevrilməsi üçün uzun illər lazımdır.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

O vaxt da Polşadan başlanmışdı...

Hüseynbala SƏLİMOV

Ötən həftə siyasi proseslərin trayektoriyası sanki Rusiya-Ukrayna müstəvisindən ayrılaraq bir az fərqli, Yaxın Şərq, daha doğrusu, İsrail-Qətər istiqamətinə keçmək istədi.

Amma Moskvanın indi də Varşavaya qarşı törətmək istədiyi hərbi akt yenidən diqqətləri bu istiqamətə qaytardı; nəinki postsovet məkanı, hətta NATO ölkələri də ciddi bir narahatlıq yaşadı, məşhur 5-ci maddə olmasa da 4-cü işə düşdü.

Xoşbəxtlikdən qısa həyəcanlanmadan sonra eskalasiya inkişaf etmədi və gərginlik sanki müəyyən həddə donub qaldı.

Maraqlısı nədir? Kremlin növbəti hərbi təxribatı NATO ölkələri üçün bəlkə yenilik idi, amma böyük əksəriyyət üçün heç də belə deyildi.

Ona görə ki, Polşa Rusiyanın keçmiş socialist ölkələri arasında daim problem yaşadığı ölkədir. Varşavanın da adı ara-sıra Moskvanın hədə siyahısında hallanır. Hələ Ukraynadan əvvəl Moskva bu ölkəni NATO-nun hərbi, hətta nüvə infrastrukturunu özünün sərhədlərinə yaxınlaşdırmaqda ittiham edirdi. Bir neçə il bundan əvvəl Rusiyanın ərazisində Smolenskə uçan və içində Polşanın prezidenti olan təyyarə çox müəmmalı şəkildə qəzaya uğramış və prezident də həlak olmuşdu.

Bundan başqa, Polşa Ukrayna ilə Belarusun demokratik qüvvələrlə ən sıx əməkdaşlıq edən Avropa ölkələrindəndir.

Tarixə baxanda adam başqa məqamlarla da rastlaşır. İkinci Dünya müharibəsi də demək olar, Polşanın işğalından başlamışdı. Amma adamı daha çox narahat edən bilir-siniz, nədir? O vaxt Qərb Polşanı satdı və ölkə uzun müddət sovet imperiyasının tərkibində qaldı: əlbəttə, o, tək deyildi, Macarıstan, Çexoslovakiya, Rumıniya, Yuqoslaviya, Almaniya Demokratik Respublikası, Albaniya vardı!

Amma Polşa bundan əvvəl də rus imperiyasının təcavüzünü yaşamışdı. İkinci Dünya müharibəsinə gəldikdə, bir filmdən çox kiçik epizodu hələ də unutmamışıq. Stalinlə Avropanı bölüşdürən, Polşanı SSRİ-yə güzəşt edən Çerçill deyir: “Bəli, siyasət həqiqətən çox abırsız məşğuliyyətmiş!”

Ümid edirik, daha belə olmayacaqdır. Amma çox qərribə proseslər baş verir. Bir tərəfdən, Tramp olmasa da Avropa liderləri Ukraynaya dəstəyi azaltmaq niyyətində deyilərlər, o biri tərəfdən də Rusiya ilə birbaşa toqquşmadan, xüsusən də NATO-Rusiya savaşından qaçmağa çalışırlar.

Prinsipcə, bunu da anlamaq olar: şəxsən bizə elə gəlir ki, hazırda Rusiyanı, yumşaq şəkildə desək, anormal adamlar idarə edirlər. Dünyada imperiyalar çox olub və onların əksəriyyəti ötən əsrdə süqut edibdi. Niyə Rusiya istisna olmalıdır? Axı indi 21-ci əsrdi, bu əsrdə bir demokrat, bir də imperialist olmaq sözün əsl mənasında ayıbdır! Baxın, dünyada özünü imperiya adlandıran ölkə varmı?..

Bir neçə ilin söhbətidir. Hətta qərbçi Anatoliy Çubays (Ukraynaya müharibə başlayandan sonra Rusiyadan qaçdı) yazırdı ki, Rusiya liberal imperiya olmalıdır!

Demirik ki, Qərbdə belə fikirlər səslənmir. Yox, məsələn, ABŞ politoloqu Bjezinski də ölkəsi ilə bağlı oxşar fikirlər söyləyirdi, amma onun kimi keçmiş sovetoloqlara elə də ciddi yanaşmırdılar.

Proseslərin davamı necə olacaq? İnanın, heç kim bunu dəqiq bilmir. Siyasi vektorlar arasında böyük fərqlər var. Burada təkcə Rusiya ilə ABŞ-nin müvqeləri haçalanmır, ABŞ ilə Avropa ölkələrinin də problemə yanaşmalarında xeyli fərqlər var.

Bizə elə gəlir ki, ABŞ-nin mövqeyi konkretləşsə, bu, Avropaya da təsir edə bilər, hərçənd, bir daha qeyd edirik ki, hazırda qəti mövqesizlik daha çox ABŞ-nin və onun prezidenti Trampin hərəkətlərində sezilir.

Tramp Pentaqonun adını dəyişib Müharibə Nazirliyi qoyur. Maraqlıdır, beş-on gün əvvəl özünü “sülh göyərçini” kimi təqdim edən adam kimə müharibə elan etmək niyyətindədir? Bəlkə HƏMAS-a? Ya öz iqtisadi rəqibi Çinə? Yaxud da geosiyasi problem olan Rusiyaya?..

Bilinmir. Hamının başa düşdüyü budur ki, Putin Rusiyanı sözlə, siyasətlə, diplomatiyayla, hətta iqtisadi sanksiyalarla yola gətirmək mümkün olmayacaq. Bəlkə buna görə Pentaqon Müharibə nazirliyi adlandırılır? Amma niyə İkinci dünya müharibəsi zamanı Ruzveltin ağılına gəlməmişdi bu? Bir də ad nəyi həll edir axı?..

Dərsin sifəti

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Hörmətli Elm və Təhsil Nazirliyimiz hələ 3-4 gün öncədən anons etmişdi, 15 sentyabr “Bilik günü”ndə ümumi təhsil müəssisələrinin 2-11-ci siniflərində ilk dərs “Konstitusiya və Suverenlik İli” mövzusunda həsr olunmalıydı. Mən dünən bir neçə qahımın orta məktəbə gedən cocuqlarından dəqiqləşdirdim, necə deyirlər, jurnalist araşdırması apardım, həqiqətən ilk dərs “Konstitusiya və Suverenlik İli” mövzusunda olmuşdur.

Burada haşiyyə çıxaraq qeyd edim ki, milli mətbuatımızın 150 yaşının tamam olduğu bu gözəl günlərdə jurnalist araşdırmaları da məhz belə gözəl temalarda aparılır. Məsələn, bu yaxınlarda jurnalistlər dəhşətli faktın üstünü açmışdılar, sən demə, hava limanına gedən taksilər şlaqbaumu keçmək üçün lisenziya almalıdır. Yaxud kanalizasiya suları duz gölünə axırmış. Hansısa uşaq bağçasında tərbiyəçi balacaları çimdikləyirmiş. Avtobusda sənişin sürücü ilə dalaşmışdı. Və sairə və ilaxır. Başqa problemlər, əlhəmdüillah, tamamilə həll edilibdir. Doğrudur, bunun üçün bizə 150 il lazım oldu, ancaq ziyarı yoxdur. Dədə-babalarımız demişkən, gec olsun, güc olsun. Bağban tələsər, armud vaxtında yetişər. Əkəndə yox, biçəndə yox, yeyəndə orta qardaş (sanki sonuncu məsələnin mövzumuzda dəxli yox idi, amma pozmuram, pozuntu jurnalistikamıza yaraşmır).

Mövzuya dönsək, məktəblilərə konstitusiyamız haqqında danışılması çox müsbət hadisədir. Əsas qanunu hamı bilməlidir. Orada o qədər gözəl mövzular açılmışdır ki... Bilmirəm hansını yazım, ona görə heç birini yazmıram.

Yaxşı olar qızlar gələn köçəndə ər evinə konstitusiyamızı cehiz kimi aparsınlar. Ailəni əbədi qoruyacaqları haqda and içsinlər.

Sadəcə, mən bir iradəmi, daha doğrusu, yüngülvari incikliyi bürüzə verməkdən çəkinərək burada yazıram: niyə konstitusiya və suverenlik haqda ilk dərs 2-ci sinifdən başlamışdır? Bəs “birinci”lər? Məncə, onlara da əsas qanunumuz öyrədilməlidir. Bu haqda hədis var. Deyir, bir nəfər gəlir imamın yanına, soruşur ki, uşağı tərbiyə etməyə haçan başlasam məsləhətdir. İmam sual verir ki, uşağın neçə yaşı var. Valideyn deyir, 6 aylıqdır. İmam buyurur: “Artıq gecikmişən”. Bunun elmi və helmi dildə tərcüməsi də vardır: “Kəfər bəcəhənnəm nəmirevəd, Kəşan-kəşan mibərənd”.

Ümid edək, qabaqkı illərdə konstitusiyanın tədrisinə uşaq bağçası və körpələr evlərindən başlanar. Yavaş-yavaş hamısı düzələcək, müdrik deputatlarımızdan birinin dediyi kimi, tələsəcək yerimiz yoxdur.

Universitetlərdə də dərslər başlandı, sevincirici haldır ki, yayda bir beynəlxalq reyting çıxmışdı, orada Bakının dünyada ən yaxşı tələbə şəhərlərindən olduğu açıqlanmışdı. Bir az qərribə reyting idi, çünki faktiki tələbələrimizi adam yerinə qoyan olmur. Onların nə nəqliyyatda, nə işə sektorunda hansısa güzəştə var. Yataqxana yox, kirayə qiymətləri kəlləqarxda, təqaüd də ki, məşallah, yemə-icmə, gül cəmalına, xətti-xalina tamaşa elə... Bəs Bakı niyə dünyanın ən yaxşı tələbə şəhərlərindən sayılmışdı? Güman edirəm, bunun səbəbi ali təhsil ocaqlarımızın istisində hazırlanan ucuz, sərfəli tələbə dönləri olmuşdur.

Yeri gəlmişkən, universitetlərdə təhsil haqqının bu il bir daha artması, bəzi fakültələrdə illik 6-7 min manatı ötməsi yayda müzakirəyə çıxarılmışdı. Məsələn, elə ixtisas var onu 4 il oxumaq üçün ali məktəbə cəmi 25 min manat pul vermək lazımdır. Bu heç də çox deyil, çünki sovetin vaxtında da təxminən bu qədər pul verib instituta girirdilər. Bəzi ixtisaslarda 40 min rubla çatırdı. O vaxt bu vəsait təxminən 2-3 “Qaz-24”ün qiyməti idi. İndi isə 25 minə uzağı 1 babat maşın alınır. Deməli, qiymətlər xeyli ucuzlaşmışdır.

Əgər ikinci dərs “Riyaziyyat” olsa, bunları uşaqlara başa salmaq lazımdır.

İranın dini rəhbəri Əli Xamneyinin baş müşaviri Əli Əkbər Vilayəti Azərbaycanı vaxtaşırı şərhləmək, Bakıya böhtan atmaq üçün sanki and içib. Bu dəfə o, Azərbaycanda İsrail rəvvinlərinin sammiti ilə bağlı ağzına gələni danışib, tədbiri Bakının “qeyri-islami addımı” adlandırdı.

Sosial şəbəkədəki paylaşımında Vilayəti “xəbərin həqiqətə uyğun olmadığına ümid etdiyini” bildirərək, təəccüb və təəssüf ifadə edib. “Azərbaycan hökuməti ilk dəfədir ki, İslam dininə və şiəliyin global nüfuzuna xələl gətirən (! - red.) belə pozuntu ya, sionist rəvvinlərin toplanmasına yol verir. 1200 ilə yaxındır müsəlman olan Azərbaycan xalqı şübhəsiz ki, belə bir əməli rədd edəcək (!-red.)”, - deyərək, üstəlik, utanmazcasına xalqımız adından danışmağa cəsarətlənib. Onun iddiasına görə, sammitin məqsədi “İbrahim razılaşması” adlanan sazişin müddətini uzatmaq və ola bilsin ki, Azərbaycanı da bu sazişə cəlb etməkdir”.

Yalançının yaddaşı olmaz. Odur ki, bəzi dərsləri ona bir daha xatırlatmaq zərurəti var.

Əvvəla, erməni işğalçıları məscidlərimizdə donuz, inək saxlayanda, onları yerlə bir edəndə Vilayəti, ümumən İrandakı “islam” rejimi harada idi? Niyə İran Azərbaycanın ərazini 20 faizini işğal edən, onun müsəlman-şiə əhalisinə qarşı soyqırımları törədən Ermənistanla sərhədləri Türkiyə kimi dərhal bağlamadı, Pakistan İslam Respublikası kimi Ermənistanı dövlət kimi tanımaqdan vaz keçmədi? Suallar təbii ki, ritorikdir.

Bunlar bir qırağa, Tehran işğalın bitməməsi üçün əlinədən gələni etdi, təcavüzkar hər cür köməklik göstərdi, onun üçün faktiki “nəfəslik”, xilaskar rolunda çıxış etdi. Hətta faşist və irqçi erməni prezident Levon Ter-Petrosyan vaxtilə bunu etiraf da etmişdi. Demişdi ki, “İran sərhədi bağlasa, Ermənistan boğular”.

Yeni ermənilərin müsəlman Azərbaycan xalqına qarşı zülmünün on illərlə uzanmasının baskarı əslində Rusiyadan çox məhz “müsəlman” İran olub - İslama ləkə sayılan Tehran rejimi. İsrail isə əksinə, nə qədər qərribə də olsa, işğala son qoyulmasında mühüm rol oynayan iki-üç ölkədən biridir.

İndi İslamı, dini-imanı gözəndən salan kimdir? Bu ikiüzlülük, siyasi tələklilik və buqələmunluq daha nə qədər davam edəcək? Vilayətinin

Əli Əkbər Vilayəti

Xamneyinin müşaviri həddini yenə aşdı - Azərbaycana böhtan

Vilayəti indi də İsrail rəvvinlərinin Bakıda keçiriləcək sammitə gəlməsi ilə bağlı ağzına gələni danışib; **Qabil Hüseynli**: “Bu adam ilk növbədə Pezeşkiana pislik və xəyanət edir”

qarnının ağrısı nədir? Azərbaycan xalqını doğrudanmı bunca yaddaşsız, avam hesab edir?

“Vilayəti çox həyasız adamdır” - “Yeni Məşavət”ə danışan **professor Qabil Hüseynli** belə reaksiya verib. Onun sözlərinə görə, Xamneyinin müşavirinin danışmağa hələ dili də var: “Bu adam utanmazın yekəsidir. Azərbaycan-İran münasibətlərini pozmaq üçün hər adıbaşı bir fikir söyləmək istəyir. Vilayəti SEPAH generallarından fərqlənmir. Çünki eyni siyasi-ideoloji xətti müdafiə edirlər. Onlar Azərbaycan düşmənləridir. İstəyirsən beş barmağının beşini də bal elə, ver Vilayətiyə, yaxud SEPAH generallarına, yenə dediyini təkrarlayacaq. Ancaq anlamır ki, Pezeşkianın - ölkənin prezidentinin siyasi kursuna zərər vurur. Belə çıxır ki, ya prezidentə xəyanət edirlər, ya da onu saymırlar. Axı rəsmi siyasətlə mühafizəkar qanadın mövqeyi üst-üstə düşmür?! Sadəcə, bizi Vilayəti maraqlandırmır. Qoy nə qədər istəyir çərənləsin. Cənab Prezident də ərəb telekanalına müsahibəsində bildirmişdi ki, bizə İranın rəsmi şəxslərinin mövqeyi vacibdir. Hətta keçmiş və indiki müşavir adlanan adamların

fikirlərini əhəmiyyətsiz adlandırmışdı. Bu mesaj ilk növbədə Vilayətiyə idi”.

Q.Hüseynli hesab edir ki, İrandakı dini rejimə bağlı şəxslərin çıxışları fasilə vermir və dayanmadan ittihamlar səsləndirirlər: “Diqqət edirsinizsə, münasibətlərin ən gərgin dövründə də, indi də - yeni normallaşan zamanda belə Vilayəti və digərləri susmurlar. Bu da ondan xəbər verir ki, Xamneyiyə yaxın qüvvələr ani-Azərbaycan siyasətini davam etdirir. Onlar bizə düşmən kimi yanaşırlar. Hələ də bizim regionda yeni reallıq yaratdığımızı həzm edə bilmirlər. Onu da qavramırlar ki, belə bəyanatlar effektiv deyil. Azərbaycan öz siyasətini milli maraqlara uyğun qurub. Ona İrandan, Rusiyadan gələn təhdidlər təsir edə bilməz. Əfsuslar olsun ki, rəvvinlər barədə açıqlamanın məzmunu da məhz şər-böhtan xarakteri daşıyır. Guya Azərbaycan burada sionizmə meydan verib. Vilayəti kimilər danışmaqdan yorulmadılar, amma sübut da yoxdur ki, onların əleyhinə hansısa iş görmüşük. Ən son Laricani təsdiqlədi ki, 12 günlük müharibədə Azərbaycanın İsrailə yardım etməsi, yaxud platsızma çevrilməsi haqda sübut yoxdur”.

Politoloqun sözlərinə görə, sadəcə, özlərini bizi səhv salırlar: “Çünki Azərbaycan heç zaman qonşusunun, onun xalqının əleyhinə prosesdə iştirak etmərə. Bu gün rəvvinlərin konfransı normal bir tədbirdir, İrana qarşı yönəlməyib. Ona görə ki, Azərbaycanın İsrailə münasibətləri heç bir tərəfə gizli deyil. Bakıda keçirilən görüşlər qonşumuza zərər vurmağa hesablanmayıb. Amma Vilayəti kimi əbləhlər bizdən əl çəkmirlər. Bu adam ilk növbədə Pezeşkiana pislik və xainlik edir. Çünki İranın azərbaycanlı prezidenti Bakıda, Qarabağda oldu, qonaq deyil, elə öz vətəninə olduğu kimi qarşılandı, cənab İlham Əliyev onunla öpüşüb-qucaqlaşdı, bir səmimiyyət yarandı, hətta Çində ən yüksək səviyyədə görüşdülər...”

İndi necə ola bilər ki, rəvvinlərin tədbiri İrana qarşı olsun? Ümumiyyətlə, İsrailə əlaqələrin Tehrana qarşı olmadığı dəfələrlə sübut edilib. Pezeşkian dedi ki, Azərbaycan İsrailə daha yaxındırsa, günahı özümüzə axtarmalıyıq. Əgər İran sərhəddə sionizm axtarırsa, 12 günlük müharibəyə baxsın - öz içinə yerləşmişdi”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Məşavət”

Barışığa Qarabağdan atılan güllələr - niyə məhz indi?

Xəbər verildiyi kimi, 2025-ci il sentyabrın 14-də Xankəndi şəhərinin erməni əsilli sakini 1967-ci il təvəllüdlü Karen Albertoviç Avanesyan “Kalaşnikov” avtomatı və 5 ədəd qumbara ilə Xankəndi şəhərində keçirilən tədbirə yaxınlaşmaq istəyərkən polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılıb. Bu zaman Karen Avanesyan 3 ədəd əl qumbarası atmaqla və avtomatdan atəş açmaqla polisə silahlı müqavimət göstərüb.

Cavab atəşi nəticəsində güllə yarası almış Karen Avanesyan tutulub. Əməliyyat zamanı üç polis əməkdaşı yaralanıb.

Yayılan məlumatlardan belə aydın olur ki, Karen Avanesyan 1-ci Qarabağ müharibəsi dönməsində Azərbaycan Ordusuna qarşı döyüşüb. Hətta onun 21-22 yaşlarında olarkən Livanda gizli hərbi təlimlərə cəlb edilməsini təsdiqləyən videolar da yayılıb. Bəlli olur ki, onun hərbi kod adı “tutuquşu Kakadu” olubmuş.

Qeyd edək ki, bu, Qarabağda antiterror əməliyyatından sonra baş verən ilk belə insidentdir. Sual yaranır: bu avantürə Avanesyanın öz beyninin “məhsuludur”, yoxsa onu buna vadar edən(lər) var?

Təhlükəsizlik məsələləri üzrə ekspert İlham İsmayıl “Yeni Müsavat”a deyib ki, insidentlə bağlı bir neçə ehtimal nəzərdən keçirilməlidir: “Məşhur bir misal var, deyirlər, divardan tüfəng asılıbsa, o, gec-tez atəş açacaq. Xankəndidə erməni Karen Avanesyanın həyata keçirdiyi silahlı insidentin əsl səbəblərini istintaq üzə çıxaraçaq. Amma Vaşinqton samitində Azərbaycan və Ermənistan arasında parafırlanan sülh sazişindən sonra daha çox Azərbaycan ətrafında cərəyan edən təhlükəli hadisələrin təhlili göstərir ki, Xankəndidəki insident də sıradan bir ermənin törətdiyi cinayət deyil.

İlk baxışda iki versiya irəli sürmək olar: birincisi, Karen Avanesyan bu işə təkbaşına qərar verib, ikincisi, o, xüsusi

tan versiyadır. Xankəndidə tədbir ərəfəsi bu hadisənin törədilməsi də təsadüfi sayıla bilməz.

Son günlər Rusiya təbliğat maşını anti-Azərbaycan təbliğatında fərqli bir xətt yeritməyə başlayıb. Azərbaycanın iqtisadi cəhətdən tezliklə iflas səviyyəsinə çatacağı, Azərbaycanda işsizliyin getdikcə çoxaldığı və əhali arasında, xüsusilə gənclər içərisində guya narazılıqların artması barədə Rusiya geniş təbliğat kampaniyasına start verib. Rusiyada yaşayan həmvətənlərimizdən də istifadə edərək, onların dilindən rəsmi Bakıya etiraz səsləndirirlər. Azərbaycanın müstəqil siyasət yürütməsini, eyni zamanda Paşinyan hakimiyyətinin də Moskvanın çetiri altından çıxıb müstəqil və qərbyönlü siyasət aparmasını Kreml qəbul etmədiyindən təzyiqlər artırılır. Son vaxtlar isə guya qarabağlıların doğma yurdlarına qayıtmaq istəmədiyi təbliğatının yer alması və Ermənistan mətbuatında da məhz ermənilərin Qarabağa qayıdacağına işarələr vurulmasını da təsadüfi saymaq olmaz.

Əsas məsələ odur ki, Qarabağda qalmağa qərar verən Karen yaşda istənilən erməni divardan asılan tüfəngdir. Ola bilsin, qoca, şikəst, təkbaşına yaşayan bir ermənidən belə bir cinayət gözlənilməsin. Amma unutmayaq ki, qucaq açdığımız ermənin arxa planda hər zaman qisas almaq istəyi var. Ehtiyatlı olmalıyıq”.

“Bakı” hüquq şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, Karen Avanesyanın törətdiyi hərəkətlərində bir neçə cinayətin əlamətləri var: “Karen Avanesyanın polis əməkdaşına qarşı atəş aç-

ması, əl qumbarası atması və silahları qanunsuz saxlama faktları Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinin 120, 228 və 318-ci maddələri üzrə qiymətləndiriləcək. Amma bu, yalnız başlanğıcdır. Əgər istintaq aşkar edərsə ki, onun məqsədi ictimai gərginliyi artırmaq, barışıq prosesini pozmaq olubsa, bu, artıq terrorçu niyyətlə törədilmiş qəsdən ağır zərər kimi qiymətləndiriləcək. Belə hərəkətlərə görə 15 ildən ömürlük həbsə qədər cəza verilə bilər.

Polis əməkdaşının yaralanması faktı isə məhkəmədə sanksiyaların maksimum sərt tətbiqi üçün əsas olacaq. Hüquq-mühafizə orqanları bu işdə heç bir güzəştə getməyəcək, çünki postmünaqişə bölgələrində hər bir silahlı avantürə həm hüquqi, həm də siyasi nəticələr doğurur. Polis əməkdaşına atəş açmaq və əl qumbarası atmaq açıq-aşkar cinayətdir. “Kalaşnikov” və qumbaraların gizli saxlanması da ayrıca cinayət təşkil edir. Əgər polis əməkdaşı yaralanıbsa, bu fakt daha ciddi cəza tətbiqinə yol açır”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, Azərbaycan qanunvericiliyində belə hallarda uzun müddətli həbs cəzası nəzərdə tutulur, xüsusilə terrorçu məqsəd və ya ictimai təhlükə yaradan əməliyyat olaraq gerçəkləşdirilməsi faktı ortadadır. Məhkəmə terror məqsədli hücumun olduğunu təsbit etsə, bu, ömürlük və ya 15-20 ilədək həbs cəzasına səbəb ola bilər.

Natiq Ələsgərov Karen Avanesyanın niyə nəzarətdə saxlanılmaması ilə bağlı suala belə cavab verib: “Qarabağ bölgəsində postmüharibə dönməsində təhlükəsizlik tədbirləri intensiv olsa da, fərdi silahlı insidentlərin qarşısını 100 faiz almaq çətinidir. Bununla belə, Karen Avanesyanın hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən zərərsizləşdirilməsi işğaldan azad edilən ərazilərə nəzarətin olduğunu göstərir. Azərbaycan polisi və hüquq-mühafizə orqanlarının sayıqlığı nəticəsində Karen Avanesyan çoxsaylı silah-sursata baxmayaraq, planını həyata keçirə bilməyib”.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV, “Yeni Müsavat”**

Karenə kamikadze olmağı kim əmr edib?

Samir SARI

Biz uşaq olanda böyükklər hərdən “erməni-musurman davası”ndan (belə deyirdilər) danışardılar: elə olub, belə olub, filan-bəhmən.

Amma ermənilərə kin bəsləyən yox idi, dostluq, kirvəlik institutu inkişaf edirdi: erməni ustalar kəndimizə tez-tez gəlirdilər, vicdanla bənnalıq, rəngsazlıq edirdilər. Özlərini yaxşı aparardılar - hərçənd istirahət və qidalanma məsələsində bir az kaprizləri vardı. İş üçün özlərini öldürməzdilər, bir də ətli xörək və çaxır-filan tələb edərdilər.

Açıqına qalsa, biz hesab edərdik ki, ermənilərlə aramızdakı süpürüşmə, atışma 1905-ci ildə, Allahverdi və İmam-verdinin dövründə qalıb.

1918-ci ildə olan qırğınlardan isə heç xəbərimiz yox idi. Sadəcə, “26-lar”a dair filmə epizodik göstərilirdi ki, sinfi düşmənlər aranı qatırmış, amma Şaumyangil Bakıda sülhü bərqərar edib.

Dünyagörmüş adamlar vardı, onlar erməni ustalara baxıb deyirdilər, siz bunların belə fağır görünlüklərinə baxmayın, kimsəsiz yerdə əllərinə düşsəniz, başınızı boynunuzun ardından kəsərlər, çox kinlidirlər.

Bir var, başı xirtəkdən, hülqumu üzərək kəsmək, bir də var, boyunun ardından kəsmək. İkinci çox əzablı bir şeydir və bunu yalnız qaniçən xunxarlar edə bilər.

Bir dəfə elə bir şey oldu ki, ustalardan birinin çox kinli olduğu təsdiqləndi. Bu, “Ararat”la “Neftçi”nin futbol oynayacağı günün səhəri oldu. Yeniyetmə əmoğlu ermənilər eşidə-eşidə dedi ki, bu gün “Neftçi” “Ararat”ı dağıdacaq. Hədrutlu usta Yervand bunu eşidən kimi donquldana-donquldana şüvülünü, malasını yığışdırdı, dedi, işləmirəm. Böyükklər onu nə qədər dilə tutdular, dedi, ara, yox e, o uşaq niyə elə dedi.

Bizimkilər bizi danladılar, dedilər, bir daha onun yanında belə şeylər danışmayın, bunlar millət məsələsində bəddirlər, kinlidirlər.

Allahdan, “Neftçi” həmin axşam “Ararat”ı dağıda bilmədi, oyun heç-heçə qurtardı və ertəsi gün Yervand usta işinin başına qayıtdı. Amma biz həyətdə futbol oynayanda o, bizə qanlı-qanlı baxmaqda davam edirdi.

Düənən Xankəndidə 58 yaşlı Karen Avanesyanın şəhər yaxınlığındakı meşə massivinə gedərək qabaqcadan orada gizlətdiyi “Kalaşnikov” avtomatını və patronla dolu 4 sandıqcanı götürüb şəhər mərkəzində keçirilən tədbirə yaxınlaşması barədə xəbər oxuyanda yadıma Yervand usta düşdü. Bir də o zamankı rəhmətlik ağsaqqalların bizə dediyi “bunlar çox kinlidir” söhbətini xatırladım.

Karen tədbir keçirilən məkana ona görə yaxınlaşmırdı ki, “bu silahı meşədən tapmışam, gətirdim ki, təhvil verim” desin. Karen “Ermənistan qəhrəmanı” olmağa və hadisə yerində qəhrəmancasına ölməyə gəlirdi. Kamikadze olacaqdı Karen. Amma ondan əvvəl nə qədər mülki şəxsə və ya polislərə, mühafizəçilərə atəş açacaqdı. Ağilsız Karen anlamayıb ki, quş olub göylə uçsa da, ilan olub otun içi ilə sürünsə də, onu görəkdilər.

İndi yaqın ki, yaranalıb tutulmuş Karenə deyirlər: “Alçaq terrorçu, de, görək, səni kim öyrədib, kimin sifarişi ilə tədbirə silahla yaxınlaşmaq istəyirdin”.

Ola bilər, Karen bu hərəkətə sövq edən içindəki kin-küdrətin sızma verməsidir. Onun yerində Yervand usta olsa, o da əvvəl-axır şüvülünü “Kalaşnikov”a dəyişəcəkdirdi.

Həç quşqusuz, Xankəndi ətrafındakı meşələrdə, evlərin həyətlərində nə qədər “Kalaşnikov” və qumbara keçəyə, müşəmbəyə bükülərək basdırılıb - yaman günün yarağı olaraq. Görünür, karenlər düşünlürlər ki, bir gün qayıdacaqlar, o silahları tapıb çıxaracaqlar, onda Xankəndi sakinlərinə və şəhərin qonaqlarına dra-dra dedirdəcəklər.

Müqavimət simvolu olacaqdı Karen. Erməni revanşistlər ona heykəl qoymağı tələb edəcək, pul yığacaqdılar. Paşinyan razılıq verməse, Karen Avanesyanın heykəli ya Krasnodarda, ya da Marseldə qoyulacaqdı.

Krasnodar demişkən, bəlkə də Karenə Xankəndidəki tədbirə silahla yaxınlaşmağı “krasnı”lar əmr edib - “Krasnı Bazar”a köçə görə. QRU-nun belə yaş işləri həmişə olub.

Görərsiniz, avropalı parlamentarlar da Karen Avanesyanın adını “azadlığa buraxılması vacib olan ermənilər”in siyahısına salacaqlar.

Ancaq gerek bu hadisə beynində, qəlbində kin-küdrət daşıyan digərlərinə dərs olsun, anlasınlar ki, o babaları ölüb, “meşə-silah-pusqu-qət!” söhbəti bitib, indi “Neftçi” də yaxşı oynamır, “Ararat” da, indi dövrən “Qarabağ”-ın və Qarabağındır.

Azərbaycan hökuməti 2026-cı ilin dövlət büdcəsi layihəsinin hazırlıqlarını davam etdirir. Ölkə qanunvericiliyinə əsasən, növbəti ilin dövlət büdcəsinin layihəsi sentyabrın 25-dək hazırlanaraq ölkə prezidentinə təqdim edilməlidir.

Qlobal bazarlardakı volatillik fonunda Azərbaycanın əsas gəlir mənbəyi olan neftin ucuzlaşması 2026-cı ilin dövlət büdcəsi layihəsinin hazırlanması prosesini bir sıra çağırışlarla üz-üzə qoyur. Cari ilin büdcəsi neftin 70 dollarlıq dünya bazar qiyməti ilə hesablanıb, lakin aprel ayından bəri qiymətlər bir çox hallarda bu həddən aşağı olub. Əksər analitik mərkəzlər növbəti il üçün neft qiymətlərinə dair proqnozlarına azalma istiqamətində ciddi düzəlişlər etməkdədirlər.

Xüsusilə OPEK+ razılaşmasının əsas 8 üzvünün gündəlik hasilatın 1,65 milyon barrel azaldılan həcmindən sürətlə bərpa etmək qərarı qəbul etməsi cari ilin sonu, gələn il üçün bazarda təklif artıqlığının artmasına gətirib çıxaraçaq əsas amil kimi qiymətləndirilir. Belə bir şəraitdə büdcə planlanmasına son dərəcə rəşadətli yanaşma zəruridir. Təsədüfi deyil ki, sentyabrın 12-13-də Azərbaycan İqtisadi Şurasının iclasında əsas müzakirələr bu məsələ ilə bağlı olub. Nazirlər Kabinetindən verilən məlumata görə, İqtisadi Şuranın sədri, baş nazir Əli Əsədovun rəhbərliyi ilə keçirilən iclasın gündəliyində 2026-cı il üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin proqnoz layihələri və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri diqqət mərkəzində olub.

Həmçinin dünya iqtisadiyyatının inkişaf meyilləri, büdcə proqnozlarında istifadə olunan əsas fərziyyələr, cari iqtisadi vəziyyət və 2025-2029-cu illər üzrə yenilənmiş makroiqtisadi proqnozlar, 2026-2029-cu illərdə büdcə siyasətinin əsas məqsəd, istiqamət və hədəfləri, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun yenidən qurulması və bərpası ilə bağlı xərclərin maliyyələşdirilməsi və Böyük Qayıdış proqramının təmin edilməsi, Ortamüddətli Xərclər Çərçivəsi və nəticə əsaslı büdcə mexanizminin tətbiqi olunduğu sahələr, büdcə qaydasının parametrləri üzrə hədəf göstəriciləri, makroiqtisadi və maliyyə sabitliyi sahəsində cari vəziyyət, siyasət istiqamətləri və digər məsələlər etibarlı müzakirə olunub.

İclasda iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarovun, maliyyə naziri Sahil Babayevin, Mərkəzi Bankın sədri Taleh Kazımovun və əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Anar Əliyevin məruzələri dinlənilib. Təqdim olunan gündəliyə dair İqtisadi Şuranın üzvləri tərəfindən müzakirələr aparılıb. İclasın yekununda İqtisadi Şura üzvlərinin rəy və təklifləri nəzərə alınmaqla, 2026-cı

Hökumət gələn ilə hazırlaşır - baş nazirin yanında iki günlük iclas nəyə həsr olunub?

Palata qeyd edib ki, qapalı hərrac mexanizminin tətbiqi uzunmüddətli perspektivdə risklərə səbəb olur: "2025-ci ilin ilk yarısında həyata keçirilmiş qapalı hərrac əməliyyatları qısamüddətli öhdəliklərin idarə olunmasında və borc portfelinin dayanıqlığının təmin edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edib, həmçinin uzunmüddətli istiqrazların emissiyası vasitəsilə bazarda maliyyə sabitliyinin gücləndirilməsi və qısamüddətli risklərin azaldılması baxımından effektiv alət kimi çıxış edib. Lakin bazara yeni investorların cəlb edilməməsi maliyyə axınlarının əsasən dövlət qurumları arasında dövr etməsinə gətirib çıxarıb, bu isə likvidlik imkanlarını məhdudlaşdırmaqla yanaşı, borc bazasının şaxələnməsi potensialını azaldaraq əməliyyatın davamlılığını qiymətləndirilməsində ehtiyatlı yanaşmanın vacibliyini ön plana çıxarıb".

Maliyyə Nazirliyinin açıqladığı məlumata görə, bu ilin 8 ayında dövlət büdcəsinin gəlirləri 26 milyard 359,4 milyon manat təşkil edib ki, bu da səkkiz aylıq proqnozdan 698,7 milyon manat və ya 2,7 faiz çoxdur.

Gəlirlərdə İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin xətti ilə daxilolmalar 11 milyard 561,1 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 592,1 milyon manat və ya 5,4 faiz, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti üzrə daxilolmalar 30,3 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 7,2 milyon manat və ya 31,0 faiz, sair daxilolmalar 528,7 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 317,5 milyon manat və ya 2,5 dəfə çox, Dövlət Neft Fondundan transfert isə 9 654,0 milyon manat təşkil edərək proqnoza qarşı 100 faiz icra edilib.

Eyni zamanda Dövlət Gömrük Komitəsi üzrə daxilolmalar 4 milyard 160,6 milyon manat təşkil edərək proqnoza qarşı 98,1 faiz, dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatların ödənişli xidmətlərindən daxilolmalar 424,7 milyon manat təşkil edərək proqnoza qarşı 75,6 faiz icra olunub.

Dövlət büdcəsinin xərcləri isə 2025-ci ilin 8 ayı ərzində 23 milyard 725,9 milyon manat proqnoza qarşı 22 milyard 308,0 milyon manat məbləğində icra edilib ki, bu da 94 faiz təşkil edir.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

il in büdcə zərfinə daxil olan bütün sənəd və məlumatların Azərbaycan Prezidentinə təqdim edilməsi üçün Nazirlər Kabinetinə təqdim olunması ilə bağlı aidiyyəti qurumlara müvafiq tapşırıqlar verilib.

İqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, növbəti illərdə hökumətin neft qiymətlərini cari ildəkindən daha aşağı hesablaması gözləniləndir: "Ortamüddətli makroiqtisadi proqnozlarla buna işarə edilmişdi. Orada 65 dollarlıq qiymət həddindən bəhs olunur. Lakin beynəlxalq təşkilatların neft qiymətlərinə dair getdikcə bədbinləşən proqnozları ən azı qısamüddətli dövrdə büdcə hesablamaları zamanı qiymətin daha aşağı həddinin götürülməsi daha real görünür. Bu baxımdan, 2026-cı il dövlət büdcəsinin neftin 60 dollarlıq qiyməti ilə proqnozlaşdırılması fiskal dayanıqlığı təmin etmək baxımından daha rəşadətli olardı. Amma hətta 65 dollardan götürülmək perspektivində belə biz növbəti dövr üzrə qiymətləndirmələrdə büdcənin real alıcılıq gücünün aşağı düşdüyünü görürük.

Hökumət 2026-2029-cu illərdə büdcənin 39 milyard manatdan 44 milyard manata qədər artırmağı planlaşdırır. Bu, çox kiçik artım tempidir, nominal ifadədə büdcənin real alıcılıq gücünün azalması deməkdir. Çünki biz inflyasiyanı nəzərə alaraq büdcənin alıcılıq gücünü qoruduğumuz halda 2029-cu ildə büdcə xərclərinin 49 mil-

yard manata çatdırılmalı olduğunu hesablayırıq. Bu isə o deməkdir ki, hökumətin açıqladığı proqnozlar dəyişməzsə, 2029-cu ildə Azərbaycanın dövlət büdcəsinin real alıcılıq gücü faktiki olaraq 9,7 faiz azalacaq. Bütün bu göstəricilərin bizə dediyi budur ki, hökumət növbəti ortamüddətli dövrə daha ehtiyatlı yanaşsın, neftin qiymətinin azalması perspektivini nəzərə alırsın".

Ekspertə görə, yaxın 5 illik müddətdə hökumət əsaslı xərclərin azaldılması siyasətinə üstünlük verəcək: "Hökumət növbəti beş ildə daha çox əsaslı xərclərin azaldılması istiqamətində strategiya ortaya qoyur. Büdcənin əsaslı xərclərinin 14,3 milyard manatdan 12,6 milyard manata qədər - təxminən 13 faiz azaldılması planlaşdırılır. Eyni zamanda neft qiymətlərinin azalmasının büdcə gəlirlərinə təsiri də hiss olunur. 2025-ci ildə büdcənin 18,8 milyard manat olacağı gözlənilir. Bu göstərici 2029-cu ildə 15,9 milyard manat proqnozlaşdırılıb ki, bu da 15,6 faiz azalma deməkdir. Bütövlükdə götürdükdə biz ortamüddətli büdcə çərçivəsi sənədinin təhlilindən hökumətin əslində ortamüddətli dövrə baxışı ilə bağlı müəyyən mesajları görürük. Bu mesajlar hazırkı konyukturla müəyyən mənada uzlaşır. Belə ki, neftin uzunmüddətli dövrdə ucuzlaşması, resurs gəlirlərinin azalması, büdcə xərclərinin sərt artımının qarşısının alınması, real ifadədə

hətta büdcənin kiçildilməsi nəzərdə tutulur".

R.Həsənov hesab edir ki, neft gəlirlərinin azalması fonunda Neft Fondundan büdcəyə transfertlərin artırılması gözlənilən deyil: "Hökumət Fondndan transfertləri artırmaqda, qeyri-neft sektorundan yığımları artırmaqla bağlı mövqe ortaya qoya bilər. Əslində bu-günkü şərtlər daxilində biz proqnozlaşdırmanın detallarına diqqət yetirdikdə görürük ki, inflyasiyanın özünün yaratdığı qeyri-neft iqtisadiyyatındakı döviyyə bu və ya digər şəkildə vergi bazası, dövlət büdcəsinin müvafiq mənbədən yığımlarının artmasına gətirib çıxarır. Əlavə olaraq, hökumətin qeyri-leqal iqtisadiyyatın leqallaşdırılması kimi ciddi gəlir mənbəyi formalaşdırmaq imanı var. Rəqəmsallaşma, eyni zamanda hökumətin real istəyi sayəsində büdcənin vergi gəlirlərini leqallaşdırma vasitəsilə ciddi şəkildə artırmaq mümkündür.

Növbəti dövrlərdə biz mövcud konyukturu nəzərə alsaq, əsas iqtisadiyyata dövlətdən kapital qoyuluşunun azalmasını müşahidə edə bilərik. Burada infrastruktura qoyuluşların daha çox azalması gözləniləndir.

Düşünürəm ki, yeni sosial paketlər açıqlananda artım faizlərinin daha kiçik rəqəmlərlə ifadə olunması da atılan addımlardan biri olacaqdır.

Qeyd edək ki, bu ilin birinci yarısında büdcənin icrası prosesini təhlil edən Hesablama Palatası bir sıra risklərlə

bağlı xəbərdarlıq edib. Palata qeyd edib ki, gəlirlərin illik artımında əsas pay daha çox neft gəlirlərinə aiddir. Belə ki, dövlət büdcəsinin gəlirləri 2025-ci ilin 6 ayında 961,1 milyon manat artıb ki, bunun da 728,9 milyon manatı və ya 75,8 faizi neft gəlirləri, xüsusilə də Dövlət Neft Fondu hesabına təmin edilib.

Bundan əlavə, gəlirlərin icrası zamanı hüquqi aktlarda dəyişikliklər diqqətdə saxlanılıb: "2025-ci ilin 6 ayında da dövlət büdcəsinin gəlirlərinə ləğv edilmiş dövlət rüsumu (1,2 milyon manat) daxil edilib, "Dövlət rüsumu haqqında" Qanuna dəyişikliklər diqqətdə saxlanılmayıb".

Palata həmçinin vurğulayıb ki, bəzi xərc istiqamətləri üzrə büdcə intizamının aşağı olması davam edir. Cari ilin yanvar-iyun aylarında dövlət büdcəsinin xərcləri 17,1 milyard manat icra edilib ki, bu, cari il üçün təsdiq edilmiş məbləğin 41,3 faizini təşkil edir.

Nəzarət orqanı qanunvericilikdə təsbit edilmədiyi halda vahid xəzinə hesabının sərbəst qalığından daxili borcun azaldılmasına vəsait yönəldilməsini də risk hesab edir: "Hesabat dövründə 1 milyard 395,4 milyon manat olmaqla, vahid xəzinə hesabının sərbəst qalığından daxili borcun azaldılmasına vəsait yönəldilib. "Büdcə sistemi haqqında" qanunda sərbəst qalıqdan daxili borcun azaldılmasına vəsait yönəldilməsi nəzərdə tutulmayıb".

Xəbər verdikimiz kimi, Böyük Britaniya Azərbaycanın strateji tərəfdaşı olduğunu elan edib. Bu barədə məlumat Britaniyanın Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən yayılıb. Avropa məsələləri üzrə nazir Stiven Dauti Bakıya səfəri çərçivəsində Prezident İlham Əliyevlə görüşüb.

Görüş zamanı Ermənistan-Azərbaycan sülh prosesi, Rusiya-Ukrayna müharibəsi və regional təhlükəsizlik kimi məsələlər müzakirə olunub. Nəticədə iki ölkə arasında münasibətlər "Strateji tərəfdaşlıq" səviyyəsinə yüksəldilib ki, bu da Azərbaycanın Qərblə əlaqələrində yeni mərhələnin başlanğıcı kimi dəyərləndirilir. Eyni zamanda Böyük Britaniya Qazaxıstanla hərbi əməkdaşlıq sazişi imzalayıb və Mərkəzi Asiyada inkişaf layihələrinə 50 milyon funt sterlinq ayıracağını açıqlayıb. Bu geosiyasi yaxınlaşmalar Kremldə ciddi narahatlıq yaradıb. Rusiya mediası və təbliğatçıları - Kabanov, Solovyov, Zatulın və başqaları - Azərbaycanın Qərblə münasibətlərini hədəf alır, ölkəni "Qərbin əlində alət" kimi təqdim etməyə çalışırlar.

Bəs Kremlin bu aqressiv ritorikasının kökündə hansı real narahatlıqlar dayanır? Rusiyanın bu ideoloji hücumları təkcə Azərbaycana, yoxsa bütün region dövlətlərinə bir mesajdır?

Yeri gəlmişkən, bir neçə gün öncə Böyük Britaniya hökuməti Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar paketi elan edib. Bu barədə məlumat hökumətin rəsmi saytında dərc olunub. Sanksiyalar Rusiya müdafiə sənayesinə aid şirkətlərə və fiziki şəxslərə şamil olunub. Almanıyanın "Deutsche Welle" nəşrinin yazdığına görə, məhdudiyyətlər, həmçinin konstruktor bürolarına, eləcə də radioelektronika və kimyəvi xammal istehsal edən hərbi təyinatlı müəssisələrə aid edilib. Məqsəd Rusiyanın hərbi potensialını zəiflətməkdir. Qeyd olunub ki, Böyük Britaniya müttəfiqləri ilə koordinasiyalı şəkildə Rusiyaya qarşı iqtisadi və texnoloji təzyiqləri gücləndirməkdə davam edəcək.

Siyasi şərhçi Azər Hüseynov mövzu ilə bağlı bunları şərh edib: "Azərbaycanın son illərdə yürütdüyü xarici siyasət kursu bölgədə tarazlıq amili kimi diqqət çəkir. Balans siyasəti adlanan bu yanaşma əslində təsadüfi deyil, tarixi, coğrafi və siyasi reallıqların diktəsi ilə formalaşıb. Azərbaycan Qərb və Rusiya arasında qarşıdurma meydanı olmaqdan çox, hər iki tərəflə əməkdaşlıq etməyi, eyni zamanda milli maraqlarını qorumağı prioritet hesab edir. Bu siyasətin

Moskvanın köhnə ritorikası - Böyük Britaniya ilə yaxınlaşmağımız Kremli narahat edib...

mahiyyəti odur ki, ölkə böyük güclərin rəqabətində bir tərəfin alətinə çevrilməsin, əksinə, öz müstəqilliyini möhkəmləndirsin. Azərbaycanın enerji siyasəti, regiondakı nəqliyyat və infrastruktur layihələri, diplomatik aktivliyi və beynəlxalq təşəbbüsləri göstərir ki, məqsəd yalnız iqtisadi inkişaf deyil, həm də siyasi müstəqilliyin qorunmasıdır. Xüsusilə Cənub Qaz Dəhlizi, Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəməri, Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu və digər layihələr Azərbaycanın Qərblə münasibətlərini gücləndirərsə də, Rusiya ilə iqtisadi və regional əməkdaşlıqlar da paralel olaraq davam etdirilir. Bu yanaşma Azərbaycanın geosiyasi mövqeyindən irəli gəlir: bir tərəfdən Avropaya açılan enerji qapısı, digər tərəfdən isə postsovet məkanında strateji bir oyunçu. Bu vəziyyət Azərbaycan üçün həm diplomatik, həm də iqtisadi dividentlər yaradır, çünki ölkə eyni zamanda bir neçə güc mərkəzi ilə münasibətləri balanslaşdıraraq milli maraqlarını qorumaq imkanına malikdir".

Siyasi şərhçi qeyd edib ki, məsələyə Rusiyanın yanaşması birmənalı deyil: "Rusiyaadakı bəzi siyasi dairelərdə Azərbaycana münasibətdə müəyyən qısqancılıq müşahidə olunur. Xüsusilə Qərblə əməkdaşlıq sahəsində Azərbaycanın aktivliyi bəzən Moskva mediasında və ekspert dairelərində tənqidi

və qərəzli şərhlərə səbəb olur. Bu yanaşmalar isə əslində obyektiv analizdən daha çox siyasi mövqelərin ifadəsidir. Çünki real vəziyyət göstərir ki, Azərbaycan Rusiyaya heç bir təhlükə ola bilməz. Ərazi baxımından, əhali sayına görə, iqtisadi güc etibarilə Azərbaycan Rusiya ilə müqayisə olunmayacaq dərəcədə kiçikdir. Hər hansı bir dövlətin, xüsusilə də Azərbaycan kimi kiçik və orta ölçülü ölkənin Rusiya üçün təhlükə kimi təqdim olunması yalnız siyasi qərəz və qısqancılıqla izah oluna bilər.

Rusiyanın bəzi analitik mərkəzlərində səslənən "Azərbaycan Qərbin alətinə çevrilir" kimi fikirlər də bu kontekstdə dəyərləndirilməlidir. Əslində bu yanaşma Azərbaycan dövlətinin müstəqil siyasət yürütmək imkanlarını qəbul etməməkdən doğur. Moskva hələ də keçmiş sovet məkanında ölkələrin tamamilə müstəqil davranışlarını həzm etməkdə çətinlik çəkir. Azərbaycan isə göstərir ki, həm Rusiya ilə strateji əməkdaşlıq mümkündür, həm də Qərblə münasibətlərdə ortaq maraqları təmin etmək olar. Bu model postsovet məkanında müstəqil siyasət nümunəsi kimi çıxış edir və regionda balans yaratmağa xidmət edir".

Azər Hüseynova görə, geosiyasi baxımdan Moskva regionda Qərbin təsirinin artmasından ehti-

yat edir: "Azərbaycan isə Qərbin enerji təhlükəsizliyi strategiyasında mühüm yer tutur. Bu səbəbdən Rusiyanın öz maraqlarını qorumaq istəyi bir dövlətin öz maraqlarını təmin etmək istəyi baxımından başadüşüləndir. Lakin problem ondadır ki, Rusiya mediasında və bəzi siyasi dairelərdə bu qorxu çox zaman obyektiv analitik qiymətləndirmədən çıxaraq, emosional və qərəzli şərhlərə ifadə olunur. Nəticədə Azərbaycan sanki bir "vasitə ölkə" kimi təqdim edilir. Halbuki reallıq əsas tutaraq siyasət yürüdü və heç bir gücün tam təsir daيرəsinə daxil olmur. Bu yanaşmaların təhlili göstərir ki, Rusiyanın bəzən təqdim etdiyi təhlükə və qərəzli şərhlər daha çox daxili siyasi narahatlıqların və postsovet məkanında təsir dairelərini qorumaq istəyinin nəticəsidir. Azərbaycanın xarici siyasətində balansın əsas məqsədi regionda sabitliyi qorumaqdır. Qafqaz kimi həssas məkanda bir gücün tərəfini açıq şəkildə tutmaq münafişələrin alovlanmasına gətirib çıxara bilər. Azərbaycan isə həm Türkiyə ilə müttəfiqlik münasibətlərini dərinləşdirir, həm də Rusiya ilə strateji əməkdaşlıq sazişləri imzalayıb və öz tərəfindən həmişə imzasına sadıq qalıb. Paralel olaraq Avropa İttifaqı və ABŞ ilə enerji, təhlükəsizlik və iqtisadi əməkdaşlığı davam etdirir. Bu çoxşaxəli yanaşma Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlərdə özünəməxsus mövqeyini möhkəmləndirir.

Rusiyanın yanaşmalarına tənqidi baxdıqda, əsas problem Moskvanın Azərbaycanı "tam öz yanında görmək" istəyindən qaynaqlanır. Halbuki XXI əsrin reallıqları göstərir ki, heç bir kiçik və orta dövlət yalnız bir gücün orbitində qala bilməz. Qloballaşma və regional integrasiya prosesləri bunu mümkünsüz edir. Azərbaycan da məhz bu gerçəyi nəzərə alaraq siyasət yürüdü. Lakin Rusiyanın bəzi siyasi daireləri bunu qəbul etməkdə çətinlik çəkir və nəticədə Azərbaycanın müstəqil siyasəti qərəzli tənqidlərin hədəfinə çevrilir. Ümumilikdə, Azərbaycanın balans siyasəti həm region üçün sabitlik yaradan amildir, həm də dövlətin müstəqilliyini möhkəmləndirən faktordur. Rusiya ilə münasibətlərin qorunmaq istəməsi, baxmayaraq ki, qarşı tərəfdən bəzi şəxslərin fikirləri qətiyyənləndirici deyil, eyni zamanda Qərblə əməkdaşlığın davam etməsi Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu artırır. Buna görə də Rusiyada səslənən qısqancılıq və qərəz ifadə edən yanaşmalar əslində Azərbaycanın müstəqil siyasətinin uğurlu olduğunun göstəricisidir. Bu yanaşma həm də

postsovet məkanında müstəqil dövlət nümunəsi kimi təqdim oluna bilər və gələcəkdə digər region dövlətlərinə də təcrübə göstərə bilər".

Siyasi analitik Aqşin Kərimov da mövzu ilə bağlı "Yeni Məsəvat"a fikirlərini bölüşüb:

"Böyük Britaniyanın Cənubi Qafqazda Azərbaycanla uyğunlaşan maraqları xeyli əvvəldən aydın idi. Azərbaycan-Britaniya əməkdaşlığı bölgədəki geosiyasi mənzərənin dəyişdirilməsi məsələsində bəlkə də dünyanı təəcübləndirəcək məsələləri prioritetləşdirir. Yeni Bakı-London əlaqələri ikitərəfli siyasi, diplomatik, iqtisadi-ticarəti münasibətlərin inkişafından da o yana keçən strateji yanaşmaları önə çəkir. Böyük Britaniya Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi və bundan irəli gələn bütün vəzifələrin icrasına müqavimət göstərən güc kimi çıxış etmir. Üstəlik, Britaniya üçün Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan üçbucağındakı hərbi əməkdaşlıq da xüsusi önəm daşıyır. Bu, Britaniyanın güc proyeksiyasını Avropadan Asiyaya yönləndirməsi üçün münbit şərait yaradır və Azərbaycanla Türkiyəyə regionda geosiyasi vitrini dəyişmək istəyən qüvvələrə, o cümlədən Rusiya, Fransa, Hindistan, İrana qarşı manevr imkanlarını genişləndirmək fürsətini tanıyır. Bütün bunlar o deməkdir ki, Böyük Britaniyanın Azərbaycanla xüsusi münasibətləri cari vəziyyətdəkindən də çox fərqli görünəcək. Bu, Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda region üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyan model kimi başa düşülə bilər. Bu fərqli məqamlar Bakı-London əlaqələrindəki eksklüziv yanaşmaları yeni dünya nizamına uyğunlaşdıraraq stratejiya kimi izlənilir".

Analitikə görə, Rusiya ehtimal ki, məsələ ilə bağlı müəyyən kəşfiyyat siqnalı alıb və regionda Bakı-London əməkdaşlığının konturlarına qarşı informasiya əməliyyatlarını gücləndirir: "Bu, Azərbaycanla Britaniya arasında veriləcək ikitərəfli strateji qərarlara qarşı Rusiyanın reaksiyasını göstərir".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Məsəvat"

26 yaşlı Ləman skuter sürən adamı vurub: "Məndən 15 min istədilər"

"Ağşəhər" bulvarı ərazisində avtomobillə skuteri vuran xanın sürücü hakim qarşısına çıxarılıb. Zərərçəkmiş şəxs şikayəti olub.

Musavat.com xəbər verir ki, 26 yaşlı Ləman idarə etdiyi "KIA Optima" markalı avtomobillə saatda 60 km/saat sürətlə hərəkətdə olan zaman yolu keçən skuteri vurub.

Skuterdə olan 20 yaşlı Həsər Xəlilov xəsarət alıb. Həsərin hər iki baldır sümüyü sındığı üçün əməliyyat olunub.

Hadisə zamanı Ləmanın yanında rəfiqəsi olub, onlar birlikdə bulvara istirahətə gedirmişlər. Qəzadan sonra onlar yaralıni öz maşınları ilə xəstəxanaya aparmaq istəyiblər. Lakin polis əməkdaşları təcili yardım gözləməyi məsləhət görüb.

Törətdiyi əmələ görə peşman olan Ləman deyib ki, zərərçəkmiş tərəflə barışmağa cəhd etsə də, mümkün olmayıb. Onun sözlərinə görə, zərərçəkmiş tərəf ondan 15 min manat tələb edir. Lakin onun 5 min manat ödəmək imkanı var.

Zərərçəkmiş Həsər isə deyib ki, qarşı tərəfdən pul tələb etmərlər və qanunla nəzərdə tutulmuş şəkildə cəzalandırılmasını istəyirlər.

Məhkəmənin hökmü ilə Ləman 1 il 6 ay müddətinə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə 2 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası alıb. Barəsində başqa yerə getməmək haqqında iltizam tədbiri seçilmiş Ləman cəzasını məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkəcək.

■ **I.MURADOV,**
"Yeni Musavat"

"Küvəzdən alov qalxdığını gördük" - Perinatal Mərkəzdə yanğını söndürməyə çalışan xadimə ifadə verdi

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Leyla Əsgərova-Məmmədovanın sədrliyi ilə "Respublika Perinatal Mərkəzi" Publiki Hüquqi Şəxsinde baş vermiş yanğınla bağlı cinayət işi üzrə araşdırmalar davam edir.

Musavat.com-un xəbərinə görə, hakim qarşısına mərkəzin direktoru Mehriban Abasquliyeva, anesteziologiya, reanimasiya və intensiv terapiya şöbəsinin müdiri Hamlet Mustafayev, dəstək xidmətləri şöbəsinin müdiri Elnur Əhmədli çıxarılıblar.

Bu gün keçirilən prosesdə şahid qismində **Yeganə Əhmədova** ifadə verib. Şahid deyib ki, hadisədən 6-7 ay əvvəl mərkəzdə işləməyə başlayıb və hadisə vaxtı növbədə olub: "Validə xanım qışqıraraq otaqda yanğın baş verdiyini dedi. Biz otağa gələndə küvəzdən alov qalxdığını gördük, yanğını söndürməyə çalışdıq".

Digər şahid **Asif Dadaşov** deyib ki, mərkəzdə elektrik vəzifəsində çalışıb, işi elektrik yuvalarının, lampaların işlək vəziyyətinə nəzarət və onların dəyişdirilməsi olub: "Şöbələrdə nəyisə dəyişmək lazım olurdusa, mənə deyirdilər, həll edirdim. Dördüncü mərtəbədəki avadanlıqlarda nəyisə dəyişmək lazım olduqda Məryəm xanım, beşinci mərtəbədə isə Hamlet doktor göstəriş verirdi".

Onun sözlərinə görə, mərkəzdə qısaqapanma hadisələri əvvəllər də olub.

Daha sonra iş üzrə hüquqi varis kimi tanınan Emil Abasquliyev məhkəmədən təqsirləndirilən şəxslərin ölkə xaricinə çıxması ilə bağlı müvafiq qurumlara sorğu göndərilməsini istəyib. Bu zaman məlum olub ki, təqsirləndirilən Mehriban Abasquliyeva barəsində polis nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri seçilsə də, o, iki dəfə ölkə xaricində olub.

Mehriban Abasquliyevanın vəkili bildirib ki, müvəkkilinin xarici ölkəyə çıxışına məhdudiyyət qoyulmayıb.

Qeyd edək ki, ötən il yanvarın 9-da Respublika Perinatal Mərkəzində inzibati binasında yanğın baş verib. Baş Prokurorluq Cinayət Məcəlləsinin müxtəlif maddələri ilə cinayət işi başlanıb, ibtidai istintaq Baş Prokurorluğun İstintaq idarəsinə tapşırılıb.

İstintaqla müəyyən olunub ki, mərkəzin anesteziologiya, reanimasiya və intensiv terapiya şöbəsinin yenidənqurulmuş intensiv terapiya bölməsinin yerləşdiyi dördüncü mərtəbədəki palatasında baş vermiş yanğın nəticəsində 7 yenidən doğulmuş körpə ölüb, 4 nəfər xəsarət alıb, müəssisəyə isə ümumilikdə 361 min manat məbləğində maddi ziyan vurulub.

Proses sentyabrın 29-da davam edəcək.

■ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, işğaldan azad edilmiş ərazilərə "Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"na əsasən, yenidən qurulan Kəlbəcər şəhərinə respublikanın müxtəlif yerlərindən, əsasən ya-taqxanalarda, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət növbəti köç karvanı yola salımb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu mərhələdə Kəlbəcər şəhərinə 32 ailə - 139 nəfər köçürülüb.

Doğma yurda qayıdan Kəlbəcər sakinləri hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunduqlarına görə Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevaya təşəkkür ediblər. Onlar həmçinin torpaqlarımızı işğaldan azad edən rəşadətli Azərbaycan Ordusuna, qəhrəman əsgər və zabitlərimizə minnətdarlıqlarını bildirib, bu yolda canlarından keçən şəhidlərimizə rəhmət diləyiblər.

Kəlbəcər şəhərinə köç edən keçmiş məcburi köçkünlər hisslərini mətbuatla bölüşüblər:

Hüseyn Babayev: "Orada yaşamaq istəyirəm. Qismət olsun, Allah mənə ömür versin, - bu, Onun işidir, - biz verilən ömrü orada yaşayaq. Bu bizim borcumuzdur".

O, həmçinin Prezident İlham Əliyevə təşəkkür edib, şəhidlərimizə Allahdan rəhmət, qazilərimizə cənsağlığı arzulayıb: "Sağ olsun Prezidentimiz, yüz yaşasın, min yaşasın! Onu Allah bizə xalqın qayğısına qalan rəhbər kimi bəxş etdi. Atamızın vəsiyyətini də yerinə yetirdi. Şəhidlərimizin məkanı cənnət olsun, qazilərimizə Allah şəfa versin".

Nərgiz Rzayeva: "Allah qazilərimizə cənsağlığı versin, şəhidlərimizə rəhmət ələsin. Şəhid analarının əllərindən öpürəm, haqlarını halal etsinlər. Biz də seve-sevə gedək, doğma torpağımızda yaşayaq. Kəlbəcərimizi gözəl şəkildə abadlaşdırmaq. İnənəm ki, Kəlbəcərimiz bundan sonra daha da gözəl, daha da işıqlı olacaq. Mən Kəlbəcərdən çıxanda cəmi 22 yaşım vardı, indi isə 55 yaşım var. Bu illər ərzində çox darıxmışam, çox həsrət çəkmişəm. Amma şükürlər olsun ki, bu həsrət sona çatır, biz yenidən doğma yurdumuza qovuşuruq".

Cavid Orucov bildirib ki, uzun illər köçkün həyatı yaşasa da, bu gün çox sevinclidir: "Bu günləri bizə yaşadığımız Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər Azərbaycan Ordusuna təşəkkür edirəm". Kəlbəcər şəhərindən məcburi köçkün düşəndə 2 yaş olduğumu xatırladan O.Cavid bu gün 35 ya-

Növbəti köç karvanı Kəlbəcər şəhərinə çatıb

Onların arasında 82 yaşında Kəlbəcərdən çıxıb 113 yaşında yurduna döənən Xeyrənise nənə də var

şında geri döndüyünü vurğulayıb: "Bu gün biz qalib ölkənin vətəndaşları olaraq illədir həsrətimdə olduğumuz yurd yerlərinə təhlükəsizlik şəkildə geri qayıdıraq. İki yaşım olan-da Kəlbəcəri məcbur tərk etmişdik. Hazırda dörd övladım var və onlarla Kəlbəcəre dö-nürük. Bu sakitçiliyi, sevinci və firavanlığı bütün insanlara arzu edirəm". O, torpaqlarımızın azadlığını uğrunda mübarizədə canlarından keçən şəhidlərə rəhmət diləyib, yaralananlara cənsağlığı, əməyi keçən hər kəsə təşəkkürünü bildirib.

Doğma yurduna dönmənin sevincini yaşayanlar arasında 113 yaşlı Xeyrənise Baxışəliyeva da olub: "İllərlə o yerlərin həsrəti ilə yaşadım, bir gün yenidən qayıdacağımıza ümidimi itirmədim.

Kəlbəcərdən ağlaya-ağlaya gəlmişdim, indi isə gül-gülə qayıdıram. 44 günlük zəfər, Prezident İlham Əliyev qətiyyətli rəhbərliyi, güclü

ordu və xalqın birliyi sayəsində əldə edilib. Prezidentimiz və güclü ordumuz olmasaydı, mən Kəlbəcəri həsrətimdə qalardım. İndi isə mən sevinə-sevinə uşaqlığımı, gəncliyimi və 80 yaşına qədər yaşadığım doğma torpağıma qayıdıram. Biz orada çox xoşbəxt və mehriban yaşayırdıq, yaxşı qonşularımız var idi. Son bir arzum qalıb, cənab Prezident Kəlbəcərdə qonağım olsun, mən ona çay gətirim". (Report)

Oğlu, 80 yaşlı Əli Abdullayev Musavat.com-a danışarkən bu unudulmaz qayıdışın təəssüratlarını bölüşüb: "Siz düşünün, anam 82 yaşında Kəlbəcəri tərk etmişdi. İndi isə 113 yaşında geri dönür. Onun hansı hissləri keçirdiyini təsəvvür edin. Çox sevinir, sevincinin həddi-hüdudu yoxdur. Ən böyük arzusu tezliklə Kəlbəcəre çatmaq, əyilib o torpağın daşını öpməkdir. Kim inanardı ki, 32 ildən sonra o, sağ qalacaq və öz doğma vətəninə

anasının qəbrini ziyarət edə-cək?"

Xeyrənise nənə Prezident İlham Əliyevə və birinci xanım Mehriban Əliyevaya məktub da yazıb. Məktubunda isə belə deyib: "Mən əzrayıldan bir möhlət istədim. O da mənə vaxt verdi ki, ölməyim, gedim o torpağı görüm". Əli Abdullayev deyir ki, həmin məktubdan sonra ailəyə dövlət tərəfindən dəstək göstərilib, Kəlbəcərdə onlara ev ayrılıb: "Bu günümüze görə şükür edirik. Biz əbədi olaraq Kəlbəcəre qayıdıraq".

Oğlu anasının fiziki gücündən də söz açır: "Anam çox qıvrıq, qoçaq qadındır. Ötən dəfə Murov dağının etəklərindən keçərkən mən tənqənəfəs oldum, amma anam sürətlə yeriyirdi. Hətta mənə dedi: "Dünənki uşaqsan, nə tez yoruldu?" Sanki illərin ağırlığı ona toxunmayıb. Onun bir cə arzusu var - ömrünün sonuna qədər Kəlbəcərdə yaşamaq".

■ **Musavat.com**

Quba rayonunda azyaşlı qızın ailə qurmağa məcbur edilməsinin qarşısı hüquq-mühafizə orqanlarının vaxtında müdaxiləsi ilə alınıb. Daxili İşlər Nazirliyindən verilən məlumata görə, 15 yaşlı qızın 35 yaşlı şəxsə ərə verilməsi baş tutmayıb. Hadisə ilə bağlı qanunsuz əməllərin təşkilində təqsirli bilinən şəxslər barəsində Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə cinayət işi başlanıb və istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Bu hadisədən bir neçə gün əvvəl oxşar fakt Zərdab rayonunda da qeydə alınıb. Araşdırmalar zamanı məlum olub ki, gəlinin yaşı 17, bəyin isə 32-dir. Polis əməkdaşları müdaxilə edərək toy məclisinin keçirilməsinə imkan verməyiblər. Valideynlərlə profilaktik söhbət aparılaraq onlara azyaşlı qızların ərə verilməsinin qanunla qadağan edildiyi izah olunub.

Mütəxəssislər hesab edirlər ki, polisin bu cür müdaxiləsi həm uşaqların hüquqlarının qorunması, həm də gələcəkdə analoji halların qarşısının alınması baxımından mühüm addımdır. Çünki maarifləndirmə tədbirlərinə baxmayaraq, bəzi valideynlər hələ də övladlarını azyaşlı ikən ailə qurmağa məcbur etməyə çalışırlar. Bu isə həm qanuna, həm də cəmiyyətin sağlam gələcəyinə ziddir.

Mövzu ilə bağlı sosioloq Üzeyir Şəfiyev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirib ki, qızların erkən evliliyinə ən çox bölgələrdə rast gəlinir: "Bəzi valideynlər qızları məktəbdən yayındırır, onları özələrindən yaşca çox böyük olan və yaxşı gəliri olan kişilərlə erkən nikaha məcbur edirlər. Bu yolla guya övladlarına yaxşılıq etmiş olurlar. Amma unudurlar ki, təhsildən yayındırmaq və erkən nikaha məcbur etməklə qızların gələcək həyatını risk altında qoyurlar. Ana ölümlərinin ekseriyyəti erkən yaşlarda ailə quran qız-

lar arasında baş verir. Valideynlər həmçinin qızlarını təhsildən yayındırmaqla əmək bazarında rəqabətə davamı olmayan bir övlad yetişdirir. Erkən yaşda ərə verilən qız əgər boşanarsa və ya başqa bir çətinlik qarşısında qalarsa, o, əmək bazarında özünə yer tapa bilməyəcək. Çünki o, təhsildən kənar qalıb. Göründüyü kimi, bəzi valideynlərin atdığı addımlar sonradan böyük xəyal qırıqlığı yaradır.

Erkən nikahlar daha çox regionlarda özünü göstərir. Çünki bölgələrimizdə gənc oğlanlar kəndlərdə yaşamır, onlar ya paytaxta, ya da xarici ölkələrə üz tuturlar. Nəticədə kəndlərdə qızlar çoxluq təşkil edir və onlar "evdə qalmasınlar" deyərək valideynlər övladlarını nikah yaş çatmasa da, ilk elçi olan yaşlı, imkanlı kişilərə ərə verirlər. Bu hərəkətlə həm valideynlər, həm də qarşı tərəf hüquqi məsuliyyət daşdığını bilmir. Cinayət Məcəlləsində erkən nikaha məcburetmə ilə bağlı ayrıca hüquqi məsuliyyət nəzərdə tutulub. Erkən nikahın qarşısını almaq üçün maarifləndirmə ilə yanaşı, cəza tədbirlərini də gücləndirmək lazımdır. Yaxşı olardı ki, müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarında sosial agentlər olsun və onların vasitəsilə erkən nikah halları müəyyənləşdirilib, hüquq-mühafizə orqanlarına məlumat verilsin. Ümumilikdə erkən nikahın qarşısının alınması kompleks tədbir tələb edir".

Azyaşlı gəlinlərin xilas əməliyyatı - valideynlərə ciddi xəbərdarlıq

Sosioloq deyir ki, belə hallarda ictimai nəzarət də güclü olmalıdır: "Biz ictimai qınağın gücünü bilirik. İnsanlar erkən nikahla bağlı məlumatı hüquq-mühafizə orqanlarına verməkdən çəkinməməlidirlər. Onlar üçün xüsusi qaynar xətt yaradılmalıdır və ictimaiyyətə təqdim edilməlidir ki, belə hallarda haraya müraciət etməli olduqlarını bilsinlər".

Ü.Şəfiyev bu məsələdə xüsusi sərt tədbirlər görməyin tərəfdarıdır: "Məktəbli qızların dərslərdən yayınmasının qarşısını almaq lazımdır. Buna görə də təklif

edərdim ki, icbari təhsil 9 deyil, 11 illik olsun. Bu, məktəbin də məsuliyyət payını artırmış olar və qızları 7-8 ci sinifdən nişanlamağa ürək etməzlər. Məktəb uşağa nəzarət edər ki, şagird qız dərslərdə yoxdursa, deməli, nəsə uyğunsuzluq var. Bu məsələni bir qurumun boynuna qoymaqla həll etmək olmaz, kompleks işləmək lazımdır. Regionlarda gənclərin məşğulluğu ilə bağlı fikirləşmək lazımdır ki, gənc oğlanlar kəndləri tərk edib getməsin. Kəndlərdə oğlan yoxluğuna görə valideyn qorxur ki, qızı evdə qalar, ona görə də 18

yaşı tamam olmamış tez ərə verir. Həmçinin rayonlarda yaşayan qızların təhsilə təşviqinə, işlə təmin olunmasına da xüsusi diqqət ayırmaq lazımdır. Mən elə iş adamı tanıyıram ki, rayonlarda qızların təhsilə cəlb olunması, ali məktəbdə oxuması üçün təqaüd də verir".

Qeyd edək ki, rəsmi statistikaya görə, Azərbaycanda erkən nikah hallarının mütləq ekseriyyətində azayaşlı olan qızlardır. 2022-ci ildə 15-17 yaş aralığında 270 qız rəsmi nikaha daxil olub, həmin yaşda evlənən oğlan isə olmayıb. 2021-ci ildə də oxşar vəziyyət

idi - 137 qız uşaq yaşda ərə getdiyi halda, bu yaşda cəmi 1 oğlan evlənmişdi.

Rəsmi məlumatlara əsasən, 2022-ci ildə erkən nikah (17 yaşında) hallarının ən çox qeydə alındığı rayon Şəmkirdir (18 nəfər). Bundan sonra Ağcabədi (17 nəfər), Sabirabad (15), Yevlax (14) rayonları gəlir. Digər riskli bölgələr arasında Ağdaş və Ağsu (hər biri 11 nəfər), Samux (10 nəfər) kimi rayonlar da var. Bu rəqəmlər yalnız rəsmi nikaha daxil olmuş 17 yaşlı gəlinlərin sayıdır; qanunsuz və ya qeydiyyatsız erkən izdivacların çoxu statistikaya düşmür.

Bölgələr üzrə erkən evlilik meyillərinə baxdıqda görmək olar ki, xüsusilə Qərb bölgəsi (Qazax-Tovuz iqtisadi rayonu), Mərkəzi Aran və Qarabağ bölgələri azyaşlı anaların sayına görə öndədir. Məsələn, 2022-ci ildə 18 yaşdan kiçik analar tərəfindən ölkə üzrə 2011 uşaq dünyaya gətirilib və bunların 280-i Qazax-Tovuz, 245-i Mərkəzi Aran, 240-ı isə Qarabağ iqtisadi rayonlarının payına düşür. Bu göstərici həmin bölgələrdə erkən nikahların daha geniş yayıldığını göstərir.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

"Avroviziya-2026" boykot olunur - Azərbaycanın qərarı nə olacaq?

Niderland "Avroviziya-2026"nı boykot etməyi düşünür. Modern.az xəbər verir ki, ölkənin "AVROTROS" yayım şirkəti müsabiqədən imtina barədə məlumat yayıb.

Bildirilib ki, buna səbəb Qəzza zolağında davam edən münacişə fonunda İsrailin iştirak etməsi olub. "Mövcud şəraitdə baş verənlərin ciddi humanitar nəticələrini nəzərə alaraq, biz artıq İsrailin iştirakına haqq qazandıra bilmərik", - məlumatda yazılıb. Bundan əlavə, Niderland tərəfi mətbuat azadlığının məhdudlaşdırılmasından və İsrail hakimiyyətinin "Avroviziya-2025"nin təşkilinə müdaxiləsindən narahatlığını bildirib. Yayımçının sözlərinə görə, müsabiqədən siyasi məqsədlər üçün istifadə edilib və bu da onun ruhuna ziddir.

İspaniya hakimiyyəti də analoji mövqedən çıxış edib. Mədəniyyət naziri Ernest Urtaşun və baş nazir Pedro Sançes açıq şəkildə İsraili iştirakçılar siyahısından çıxarmağa çağırıblar. Madriddən sonra İrlandiya və Sloveniyadakı televiziya şirkətləri mümkün boykotu dəstəkləyiblər.

İrlandiyanın RTE telekanalı İsrailin iştirakını "əxlaqsızlıq" adlandırıb.

70-ci yarışması keçiriləcək "Avroviziya" müsabiqəsi 2026-cı ilin mayına planlaşdırılıb. Musiqili tədbirin ev sahibi Vyana olacaq. Avstriyanın paytaxtı üçüncü dəfə bu yarışmaya ev sahibliyi edəcək.

Zaman-zaman Azərbaycanın da bu yarışını boykot etməsi çağırışları səslənib. Xatırladaq ki, ölkəmiz artıq

üçüncü ildir ki, ard-arda bu mötəbər yarışın final mərhələsinə yüksələ bilmir. O cümlədən son "Avroviziya-2025" müsabiqəsində ölkəmizi səhnədə təmsil edən "Mamagama" qrupu elə birinci yarımfinaldan müsabiqəni tərk etmişdi. Əksər mütəxəssislər ölkələrin bir-birinə verdiyi səsərdə siyasi və regional loyallığın açıq-aşkar

hiss olunduğunu bildirirlər. Məsələn, Yunanıstan heç vaxt Türkiyəyə yüksək xal vermir. Skandinaviya və Balkan ölkələri isə öz aralarında sanki bir "blok" quraraq bir-birini dəstəkləyirlər.

Azərbaycanın ən çox xal verdiyi və aldığı ölkələr siyahısında Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, Moldova, İsrail və Gürcüstan ilk sıralarda yer alır. Bu da göstərir ki, "Avroviziya" ar-

tıq bir növ beynəlxalq münasibətlər barometrinə çevrilib.

Son illər müsabiqənin ideoloji kontenti də ciddi müzakirələrə səbəb olur. Xüsusilə LGBT təbliğatının yarışmanın mərkəzi elementinə çevrilməsi tənqid olunur.

Bəs ölkəmizin tanınmış siyasət və sənət adamları bu haqda necə düşünür?

Mövzu ilə bağlı **millət vəkilli Tənzilə Rüstəmxanlı** "Yeni Müsavat"a danışib. Millət vəkili qeyd edib ki, "Avroviziya" musiqi festivalı artıq bir musiqi festivalı və yarışmasından daha çox siyasi xarakter daşıyır: "Biz illərlə Türkiyəyə münasibətdə bunun şahidi olmuşuq.

Hesab edirəm ki, Qəzzada baş verənlər, uzun illərdə davam edən münacişə, son illərdə daha da kəskinləşən vəziyyət, orada uşaqların öldürülməsi və böyük bir dramın yaşanmasının fonunda İsrailin bütün bunları dünyanın gözü qarşısında etməsinə baxmayaraq, hələ də musiqi yarışmasında iştirak etməsi və bəzi ölkələrin buna etirazı onu göstərir ki, insanlıq tam ölməyib. Həmin ölkələr bu məsələyə insani tərəfdən yanaşır, bu cür fikirlər səsləndirirlər. Mən bu fikirləri haqlı hesab edirəm. Düşünürəm ki, kimə onlara "dur" deməlidir.

Məlum olduğu kimi, Türkiyənin bu məsələdə mövqeyi birmənalıdır. Çox istərdim ki, belə musiqi festivalları və yarışmaları siyasələşməsin, siyasi xarakter daşımasın. Amma hər halda, bu münasibətlərin özü də insanlığa qarşı işlənən bir cinayətə, günahsız insanların qanının tökülməsinə qarşı bir etiraz əməliyyatı kimi qəbul edilməlidir.

Əlbəttə, İsrail Azərbaycanın müttəfiqidir və Azərbaycan da bütün bunları nəzərə alır. Amma İspaniyanın mövqeyi, Niderlandın bu cür düşüncədə olması, habelə bəzi dövlətlərin və şirkətlərin mövqeləri insanlıq adına atılan addımlar kimi dəyərləndirilə bilər və mən də bunu o cür qarşılayıram".

Əməkdar artist Elza Seyidcahan mövqeyini açıqlayaraq bildirib: "Mənim fikrimcə, Azərbaycan hər bir beynəlxalq festivalda, o cümlədən də "Avroviziya" beynəlxalq musiqi yarışmasında mütləq iştirak etməlidir. Çünki ölkəmizin adı, bayrağı və mədəniyyəti hər zaman dünyada görünməlidir. Bu, təkə musiqi yarış deyil, həm də Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanıdılması, milli kimliyimizin təqdim olunması üçün mühüm bir vasitədir".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

1-ci sinfə gedən şagirdlərin sayı 32 min nəfər azalıb - "bəzi məktəblər boş qalacaq"

"Son illərdə Azərbaycanda təhsil sisteminə daxil olan uşaqların sayında ciddi azalma müşahidə olunur. Xüsusilə də 1-ci sinfə gedən şagirdlərin sayındakı geriləmə artıq təkcə təhsil sektoru üçün yox, ümumilikdə ölkənin demografik, sosial və iqtisadi gələcəyi üçün narahatedici signal hesab edilməlidir".

Bu barədə "Yeni Müsavat"a açıqlamasında **təhsil eksperti Kamran Əsədov** deyib. Ekspert qeyd edib ki, təkcə 7 ildə 32 min uşaq azalıb:

"Əgər rəqəmlərə diqqət yetirsək, mənzərə aydın görünür: 2017-2018-ci tədris ilində 164,523 uşaq məktəbə qədəm qoymuşdu. Aradan keçən 6-7 il ərzində bu göstərici ildən-ilə aşağı düşərək 2023-2024-cü ildə 132,261 nəfərə endi. Bu il isə birinci sinfə cəmi 130 minə yaxın uşaq gedəcək. Yeni cəmi 7 ildə təxminən 32 min uşaq azalıb, bu da ümumi sayın 20 faizdən çoxuna bərabərdir. Əgər bu dinamika davam edərsə, 10 ildən sonra 1-ci sinfə gedənlərin sayı 100 minin altına düşəcək.

Bu rəqəmlər sırf statistika deyil, ölkənin gələcəyinə birbaşa təsir edən mühüm göstəricilərdir. Çünki təhsilə daxil olanların azalması yalnız məktəb siniflərinin boşalması ilə məhdudlaşmır, o, bütün sosial-iqtisadi struktura təsir göstərir".

Ekspert azalmanın səbəblərini bu cür izah edib: "Son illərdə doğum səviyyəsi gözəcarpacaq dərəcədə enib. Xüsusilə böyük şəhərlərdə ailələr az uşağa üstünlük verir. Bundan başqa, gənc ailələrin mənzil, iş və sosial təminat problemləri uşaq sayına birbaşa təsir edir. Müasir dövrdə valideynlərin "az, amma keyfiyyətli" prinsipi üstünlük qazanır.

Nəticədə gələcəkdə gənc işçi qüvvəsinin çatışmazlığı yaranacaq. Bu isə istehsal, xidmət və innovasiya sahələrinə mənfi təsir göstərəcək.

Bu tempə davam etsə, bəzi məktəblər boş qalacaq, siniflərdə uşaq sayı azalacaq, nəticədə təhsil şəbəkəsinin səmərəliliyi aşağı düşəcək.

Innovasiya və texnologiya sahələri üçün ən böyük resurs gənc beyinlərdir. Uşaq və gənclərin azalması gələcəkdə Azərbaycanın iqtisadi dinamizmini zəiflədə bilər".

Kamran Əsədov bildirib ki, mövcud tendensiyanı dəyişmək üçün dövlət və cəmiyyət birgə hərəkət etməlidir: "Uşaq ailələr üçün real güzəştlər, uşaqpulu proqramlarının genişləndirilməsi və dəstəkləyici mexanizmlərin tətbiqi lazımdır.

Gənc ailələrin yaşayış şəraiti onların uşaq sayına birbaşa təsir edir. Dövlət ipotekası, güzəştli kreditlər və məşğulluq proqramları genişləndirilməlidir.

Hər yeni doğulan uşağa görə maddi və sosial təminatların artırılması da öz təsirini göstərə bilər".

✎ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

130 min uşaq məktəb qapısında - gülüşlərlə, göz yaşları ilə

Sentyabrın 15-i... Yayın son həftəsinin ilk sərin səhəri, amma məktəblərin həyətinə bahar nəfəsi var idi. Bu gün ölkənin hər bir guşəsində eyni mənzərədir: əlində güllər tutmuş uşaqlar, həm sevinc, həm də həyəcan oxunan baxışlar, bir az da utancaq gülüşlər. Valideynlərdən kiminin gözlərində qürur, kiminsə yanağında gizlətməyə çalışdığı yaş.

Elm və Təhsil Nazirliyinin açıqlamasına görə, bu il 2.2 milyon təhsilalan yeni dərs ilinə qədəm qoydu. Onların içində ən çox həyəcanı isə

130 mindən çox birinci sinif şagirdi yaşadı.

Məktəbin həyətinə girəndə sanki kiçik bir bayram meydanına düşürsən. Rəngbərang şarlar, əlvan çiçəklər, musiqinin fonunda uşaq qəhqəhələri. Amma bütün bu gurultunun içində kənarda gözlərini qıyıb anasının etəyinə sığınan balacalar da var.

7 yaşlı Aysel göz yaşlarını gizlədə bilmir. Anası isə saçlarını oxşayaraq pıçıldayır: "Qorxma, qızım, bu qapıdan keçən hər kəs böyüyür..."

Bir az aralıda isə eyni yaşda başqa bir uşaq müəllimin əlindən yapışıb həyətin ortasında gur səslə şeir deyir.

Ata-analardan yayılan duyğular da bir-birinə bənzəmir. Kimisi foto və video ilə bu

anı yaddaşa köçürməyə çalışır, kimisi isə sanki öz uşaqlığını yada salır.

Balaca məktəbli Orxanın atası deyir: "Oğlumun məktəbə qədəm qoymasını görə bilmək - bu, mənim həyatımın ən xoşbəxt anıdır. İstəyirəm ki, savadlı olsun, vətəninə xeyir verən bir insan kimi böyüsün".

Birinci sinif şagirdi Aydanın anası isə gözlərinin yaşını silərək dillənir: "Dünnən bağça idi, bu gün məktəbli oldu. Uşaqlar böyüdükcə, valideynlər bir az da kövrəlir..."

şənlik tədricən səssizliyə qarışsa da, bu günün xətişəsi illərlə yaddaşlardan silinməyəcək.

Qeyd edək ki, yeni tədris ilində təhsil müəssisələrində birbaşa iştirak edənlərin sayı 2,1 milyon nəfərdən çoxdur. Onlardan 1,8 milyon nəfəri şagird və tələbə, 300 mindən çoxu isə pedaqoji və inzibati işçi heyətidir. Bu, demək olar ki, ölkə əhalisinin hər dörd nəfərindən birinin təhsillə bilavasitə əlaqədə olduğunu göstərir ki, belə miqyaslı proses başqa heç bir sahədə müşahidə olunmur.

dır. Ölkə üzrə ibtidai sinif şagirdlərinin 35 faizinin Bakı məktəblərində olması həm də regionlarla paytaxt arasında balanslaşdırılmış təhsil siyasətinin zəruriliyini ortaya qoyur.

Daha geniş təhlil göstərir ki, ümumtəhsildə iştirak edən 1,6 milyon şagirdin təxminən 55 faizi kənd məktəblərində, 45 faizi isə şəhər məktəblərində oxuyur. Bu nisbət regionlarda müəllimlərin təminatı, infrastruktur imkanları və şagirdlərin keyfiyyətli təhsilə bərabər çıxış məsələlərini gündəmdə saxlayır. Eyni zaman-

Təhsil eksperti Kamran Əsədov deyir ki, ən böyük yük ümumtəhsil məktəblərinin üzərinə düşür: "Rəsmi statistikaya görə, 2025-2026-cı tədris ilində ümumi təhsil sisteminə 1 milyon 600 mindən çox şagird iştirak edəcək. Məktəbə-qədər təhsildə 120 min uşaq tərbiyə alacaq, bu isə gələcək illərdə ibtidai siniflərdə davamlı artımın olacağını göstərir. Peşə təhsili müəssisələrində təqribən 35 min, orta ixtisas məktəblərində 60 min, ali təhsil müəssisələrində isə 220 mindən çox tələbə təhsilini davam etdirəcək. Bu rəqəmlər göstərir ki, ali və orta ixtisas təhsili segmenti hələ də ölkənin təhsil strukturu içində nisbətən kiçik paya malikdir, əsas yük isə orta məktəblərdə qalır.

Yeni tədris ilinin mühüm göstəricilərindən biri də 1-ci sinfə qəbul olacaq. Bu il ölkə üzrə 130 mindən çox uşaq məktəb həyatına qədəm qoyacaq. Onların təxminən 45 mini paytaxt Bakının payına düşür ki, bu da şəhərdə məktəb sıxlığının və sinif komplekslərinin artması ilə bağlı yeni idarəetmə və infrastruktur çağırışları yara-

da 300 min işçi heyətin 65 faizdən çoxu müəllimlərdir və onların sertifikatlaşdırma nəticələri, dərs yükü bölgüsü və sosial təminat məsələləri də yeni tədris ili ilə bağlı əsas diqqət mərkəzindədir".

Ekspertin sözlərinə görə, Avropa ölkələrinin əksəriyyətində əhalinin 18-20 faizi təhsil sisteminə birbaşa iştirak edir. Azərbaycanda bu göstərici 21-22 faizə qədər yüksəlir ki, bu da ölkədə təhsilin sosial və ictimai əhəmiyyətinin miqyasını göstərir: "Əhalinin böyük bir hissəsinin hər gün məktəbə, kollece və ya universitetə gedib-gəlməsi şəhər nəqliyyatı, ictimai infrastruktur və hətta əmək bazasının fəaliyyətinə təsir edir.

Bütün bunlar fonunda yeni tədris ilinin başlanması təkcə şagirdlər və tələbələr üçün deyil, bütövlükdə cəmiyyət üçün strateji hadisədir. 2,1 milyon insanı eyni vaxtda birleşdirən başqa sistem yoxdur. Bu həm də dövlətin sosial siyasətinin prioritet istiqaməti olan təhsilin gücünü və əhəmiyyətini bir daha göstərir".

✎ **Şahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

Peşə təhsil pilləsi üzrə tələbə qəbulunun II mərhələsinin də nəticələri açıqlanıb. Birinci və ikinci mərhələdə ümumilikdə 44 000 nəfərdən çox namizəd peşə təhsili almaq üçün müraciət edib. 2025/2026-cı tədris ili üzrə tələbə qəbulu 78 peşə təhsili müəssisəsində 13 640 plan yeri üzrə aparılıb. İkinci mərhələdə platforma vasitəsilə 72 597 müraciət daxil olub. Ümumilikdə 8341 nəfər müsabiqədən keçib. “Bakı-Xəbər” qeyd edir ki, son günlər peşə məktəblərinə qəbulla bağlı sosial şəbəkələrdə bir sıra etirazlar öz əksini tapır. Belə ki, həmin qeyd edilən fikirlərdə əsasən qəbul prosesinin doğru aparılmadığı öz əksini tapıb.

Təhsil eksperti Kamran Əsədov deyib ki, peşə məktəblərinə qəbul prosesi ətrafında son günlər səslənən narazılıqlar daha çox ictimai informasiyanın yetərsizliyi və peşə təhsilinin hələ də yeni imic qazanmaqda olması ilə bağlıdır. Onun sözlərinə görə, bəzi regionlarda ixtisas balansının düzgün qurulmaması və seçimin məhdud olması gənclərdə narazılıq doğurur ki, bu da qəbulun şəffaflığına dair yanlış təəvvür formalaşdırır.

Almaniya və Avstriyada peşə təhsili üzrə qəbul yerləri birbaşa işəgötürənlərin sifarişinə uyğun planlaşdırılır və tələbələrin böyük əksəriyyəti təhsil müddətində işlə təmin olunur. Azərbaycanda isə hələlik bu mexanizm tam oturmayıb.

Maraqlıdır, doğrudanmı qəbul prosesi düzgün həyata keçirilmir? Necə edək ki, peşə təhsilinin reputasiyası yaxşılaşsın? İşəgötürən tərəf - nazirliklər, qurumlar peşə təhsilinin imicinin yaxşılaşması üçün hansı addımları atmalıdırlar? Yeni Avropa kimi bizdə də nazirliklər qabaqcadan tələbata uyğun sifariş verə bilirlərmə?

Millət vəkili Ceyhun Məmmədov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bölüşüb: “Ümumiyyətlə, bu sahədə araşdırmanın aparılma-

sına ciddi ehtiyac var. Bütün sahələrdə olduğu kimi, bu sahədə də ciddi araşdırma aparılmalıdır - hansı sahədə daha çox mütəxəssisə, peşə sahibinə ehtiyac var, bunlar müəyyənləşdirilməlidir. Biz bunun üzərində ciddi şəkildə işləməliyik. Məsələn, biz Qarabağda bu qədər işlər görürük, orada hansı sahə üzrə mütəxəssisə ehtiyac var, nə kimi çatışmazlıqlar mövcuddur - bütün bunlar təhlil edilməlidir. Tələbatımıza uyğun olaraq proses həyata keçirilməlidir. Burada ən vacib məsələlərdən biri maarifləndirmə və təbliğatdır. Təəssüf ki, bu gün kifayət qədər təbliğatın aparıldığını görmürük. Əslində reallıqda peşə sahiblərinə daha çox ehtiyac var, nəinki ali təhsil üzrə mütəxəssislərə. Ona görə də maarifləndirmə, təbliğat və bu məsələnin gənclərə yaratdığı imkanlar önəmlidir. Bu dövrdə hansı maarifləndirici prosesi və ya məlumatlandırıcı kampaniyanı gördük? Hansı məktəbdə belə bir təbliğat aparıldı? Təəssüf ki, biz bunu bu gün görmürük. Bu, bir məlumatlandırma və təbliğat prosesi kimi aparılmalıdır ki, gənclərimiz daha çox bu sahəyə meyl göstərsinlər. Bu sahədə davamlı işlər aparılmalıdır ki, nəticəyə çata bilək”.

Peşə təhsili sahəsində uğurlu təcrübəyə malik ölkə-

Peşə təhsilindən narazılıq - babalı nazirliklərin boynuna

Deputat: “Qarabağda hansı sahə üzrə mütəxəssisə ehtiyac var, bunlar təhlil edilməlidir”

lərin təcrübəsi göstərir ki, bu təhsil pilləsi, sadəcə, ali təhsil alternativini deyil, həm də əmək bazasının ehtiyaclarına uyğun kadr hazırlığı baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Peşə təhsili inkişaf etmiş ölkələrdə iqtisadiyyatın mühüm dayaqlarından biri hesab olunur və onun keyfiyyətli təşkili dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Almaniya bu sahədə nümunəvi modelə sahib ölkədir. Burada tətbiq olunan “dual təhsil sistemi” nəzəri və praktik bilikləri birləşdirir. Şagirdlər heftənin müəy-

yən günlərində məktəbdə dərsə gedir, digər günlərdə isə müəssisələrdə praktik təcrübə qazanırlar. Onlar təhsil müddətində əməkhaqqı da alırlar. Dövlət və özəl sektor bu sahədə sıx əməkdaşlıq edir. Bu sistem peşə sahiblərinin bilavasitə istehsalatla inteqrasiyasını təmin edir və məzunların işlə təminat səviyyəsini artırır.

Finlandiya peşə təhsilində fərdiləşdirilmiş və çevik yanaşma tətbiq edir. Burada hər bir tələbənin bacarığına və maraqlarına uyğun tədris

planı hazırlanır. Təhsil müddətində tələbənin inkişafı da im izlənir və ona uyğun tədris metodu seçilir. Praktik bacarıqlarla nəzəri biliklərin balansı, müəllim hazırlığının yüksək səviyyədə olması və peşə təhsili müəssisələrinin müasir infrastrukturunu Finlandiyanın uğurunun əsas amillərindəndir. Sinqapurdakı isə peşə təhsili iqtisadi strategiyanın ayrılmaz hissəsidir. “SkillsFuture” proqramı vasitəsilə hər yaşda vətəndaşlara yeni bacarıqlar öyrənmək üçün şərait yaradılır. Dövlət

və işəgötürənlər birgə əməkdaşlıqla peşəkar kadr hazırlığını təşkil edir, tədris müəssisələri isə ən müasir texnologiyalarla təchiz olunur. Bu model peşə təhsilinin, sadəcə, gənclərə deyil, həm də karyerasını dəyişmək və ya təkmilləşdirmək istəyən böyüklərə də açıq olduğunu göstərir.

İsveçrədə də peşə təhsili dual sistemə əsaslanır. Gənclərin böyük əksəriyyəti peşə təhsilinə yönəlir. İşəgötürənlər bu sistemin birbaşa iştirakçısıdır və tədris prosesinə aktiv şəkildə qoşulurlar. İsveçrədə peşə təhsili diplomları əmək bazarında yüksək dəyəərə malikdir.

Bu ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, peşə təhsilində uğur əldə etmək üçün bir neçə əsas prinsip təmin olunmalıdır: dövlət və özəl sektor arasında sıx əməkdaşlıq, əmək bazasının real ehtiyaclarına uyğun ixtisas seçimi, iş yerində təlim imkanlarının yaradılması, peşə təhsilinin müsbət imicinin formalaşdırılması və tədris infrastrukturunun gücləndirilməsi.

Afaq MİRƏYİQ, “Yeni Müsavat”

Alternativ hərbi xidmət gündəmdə - qanunda var, amma...

Hərbi ekspert: “Vətəndaşlar istənilən ekstremal vəziyyətə hazır olmalıdır”

Sosial şəbəkələrdə və kütləvi informasiya vasitələrində yenidən alternativ hərbi xidmətlə bağlı müzakirələr aparılır. Bu xidmət hərbi xidmətə qarşı dini, mədəni və ideoloji səbəblərdən etiraz edən şəxslərə təklif olunur və onlar hərbi xidmət yerinə başqa bir ictimai xidmət göstərir.

Xatırladaq ki, ötən il həm Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinə, həm də Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinə bununla bağlı müraciətlər edilib. Belə ki, ölkədə 15-16 nəfərə yaxın vətəndaş alternativ hərbi xidmət üçün müraciət edib. Ancaq bu barədə qanun olmadığı üçün Azərbaycanda alternativ hərbi xidmət praktiki olaraq mümkün deyil.

Modern.az-a danışan Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü Hikmət Babaoğlu bildirib ki, Azərbaycan gəncləri hərbi xidmət keçmək istəyirlər: “Alternativ hərbi xidmət müxtəlif ölkələrdə tətbiq olunan təcrübədir. Ancaq Azərbaycan gəncləri və onlardakı yüksək vətənpərvərlik hissiyatı alternativ hərbi xid-

mətin bir zərurət olduğunu aktuallaşdırır. Yeni hər bir Azərbaycan genci hərbi xidmətə getmək istəyir və bu, onların haqqıdır. Biz 44 günlük müharibədə də buna şəhidlik etdik. Azərbaycan gənclərinin vətənə xidmət haqqını onların əlindən almaq düzgün olmazdı”.

Deputat düşünür ki, alternativ hərbi xidmət haqda qanuna ehtiyac yoxdur: “Çünki Azərbaycan xalqı ordu-xalqdır, döyüşkəndir. Hər bir Azərbaycan genci ordu sıralarından keçərək mətinləşmək, hərbi təcrübə qazanmaq istəyir”.

Qeyd edək ki, alternativ hərbi xidmət dedikdə arxa cəbhədə silahsız xidmət nəzərdə tutulur. Bu xidmət növü Azərbaycan Konstitusiyasında da təsbit olunub, ancaq hələlik qanun qəbul edilməyib.

Azərbaycan sülh sazişinin mətnini Ermənistanla parafılayıb. Artıq yekun sülh müqaviləsinin imzalanması gözlənilir. Bundan sonra hərbi eskalasiya riskləri minimuma endirilib. O baxımdan yanaşdıqda alternativ hərbi xidmətə keçmək zamanıdır mı?

Hərbi ekspert Telman Qasımov “Yeni Müsavat”a

açıqlamasında alternativ hərbi xidmətin əleyhinə olduğunu bildirdi: “Avqustun 8-də Vaşinqtonda sülh müqaviləsi paraflandıqdan sonra sərhəd xətti boyunca sakitlikdir. Bir güllə də atılmır. Digər tərəfdən, buna arxayın olub alternativ hərbi xidmətə keçid etmək, yaxud hərbi xidmət müddətini azaltmaq da

doğru deyil. Bunu mərhələ-mərhələ tətbiq edib yoxlamaq lazımdır. Əgər nəticə effektiv olsa, xidmətlərdə problem yaranmır, bu məsələni gündəmə gətirmək olar. Çağırışçıları tamamilə hazırlıqsız saxlamaq da düzgün deyil. Alternativ xidmət əvəzinə, hərbi xidmətin müddətini azaltmaq olar. Məsələn, 1 il

6 aylıq xidməti 12 aya endirmək olar. Amma 12 aylıq xidmətin müddətini azaltmaq olmaz. Fərqi yoxdur, ali təhsilli ya təhsilsiz, hər kəs üçün xidmət müddətini 12 ay etmək olar. Alternativ hərbi xidmət aşağı büdcəli şəxslər üçün də məhdudiyyət yaratmıyacaq. Onlar banka gedib kredit götürəcəklər, yaxud hər hansı başqa yolla pul tapa biləcəklər. Belə olan halda orduda kim qalacaq? Bu, çox ağır nəticələr verəcək. Ona görə hesab edə bilməyirəm ki, hərbi mundiri geymək lazımdır. Elə ölkələr var ki, müharibə görməyib, amma ordusu var. Vətəndaşlar istənilən ekstremal vəziyyətə hazır olmalıdırlar. Azərbaycanla həmsərhəd ölkələr Ermənistan, İran, Rusiyadır. Yeni dost ölkələrlə yanaşı, bizə xoş münasibəti olmayan ölkələrlə qonşuyuq. Buna görə də birmənalı şəkildə Azərbaycanda alternativ hərbi xidmətin əleyhinəyəm. Əgər qanun qəbul olunsaydı, varlıların, vəzifəliyərin övladlarına aid olacaq. Təklifləri hərtərəfli araşdırıb qərar vermək lazımdır”.

Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Müsavat”

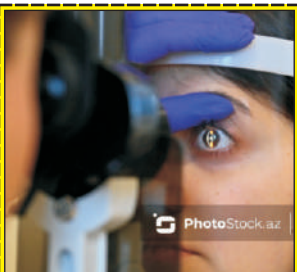

MUSAVAT

Son səhifə

N 165 (8775) 16 sentyabr 2025

S
e
n
t
y
a
b
r

Rusiyalı oftalmoloq insanlarda görmə qabiliyyətinin pisləşməsinin əsas səbəblərini sadalayıb

"Görme qabiliyyətinin pisləşməsi müasir cəmiyyətin ümumi problemlərindən birinə çevrilir. Araşdırmalara görə, planetdə 2.5 milyarddan çox insan miopiya və ya hipermetropiya ilə qarşılaşır və onların əksəriyyəti əməkqabiliyyətli insanlardır". Bunu "İzvestiya" nəşrinə rusiyalı həkim-oftalmoloq Sino Qoziyev deyib. Onun sözlərinə görə, görmə problemləri qadectrlərdən daimi istifadə nəticəsində gözəlin həddindən artıq gərginləşməsi səbəbindən daha tez inkişaf edir. Nəticədə görmə əzələləri normal fəaliyyətini dayandırır, bu da gözün yorğunluğuna və təsvirin aydınlığının azalmasına səbəb olur.

"Görme qabiliyyətinin pisləşməsi müxtəlif daxili pozğunluqlarla da bağlı ola bilər. Məsələn, hipertoniya və ya şəkərli diabet xəstələrinə ilk növbədə tor qışasının damarları əziyyət çəkir və bu, birbaşa görmə itiliyinə təsir edir. Bəzən dəyişikliklər hormonal dəyişikliklərlə bağlıdır: hamiləlik, doğuş, menopauza - bütün bunlar görmə qabiliyyətinin müvəqqəti pisləşməsi ilə müşayiət oluna bilər", - deyərək həkim bildirib. Bundan əlavə, Qoziyev əlavə edib ki, yaşla əlaqədar dəyişikliklər də görmə qabiliyyətinin pisləşməsinə səbəb olur: "40 yaşdan sonra demək olar ki, hər bir insan göz büllurunun elastikliyində azalma yaşayır ki, bu da yaşla bağlı uzağı yaxşı görməməyə səbəb olur. Bəzi hallarda bu, katarakta, qlaukoma kimi daha ciddi xəstəliklərə çevrilə bilər".

Arıqlamağa kömək edən məşhur içki - effekti təsdiqləndi

Braziliyanın Cruzeiro do Sul Universitetinin alimləri yaşıl çayın piylənmə və maddələr mübadiləsinə təsiri ilə bağlı yeni elmi nəticələr təqdim ediblər. Araşdırma nəticələri "Cell Biochemistry & Function" jurnalında dərc olunub. Araşdırmada deyilir ki, siçanlarda yaşıl çay ekstraktının uzunmüddətli istifadəsi çəkinin azalmasına, insulina həssaslığın artmasına və piylənməyə xas olan əzələ toxumasındaki pozuntuların qarşısının alınmasına səbəb olur.

Professor Rozemari Ottonun rəhbərlik etdiyi komanda artıq 15 ildən çoxdur yaşıl çayın təsirini öyrənir. "Məni həmişə maraqlandırır ki, çayın arıqlatmağa kömək etdiyi iddiası nə dərəcədə doğrudur. İndi görürük ki, bu təsir təkcə real deyil, həm də dərin metabolik mexanizmlərlə bağlıdır", - deyərək Otton bildirib.

Təcrübədə siçanlar əvvəlcə şokolad, peçenye və qatılardırılmış südle qidalanıb. Daha sonra heyvanların bir hissəsinə 12 həftə ərzində insan üçün

"Biz xarici amillərin təsirini aradan qaldırmaq və çayın "təmiz" effektini göstərmək istəyirdik", - deyərək Otton izah edib.

Alimlər həmçinin müşahidə ediblər ki, yaşıl çay seçici təsir göstərir: arıq siçanlarda çəkiyə təsir etməsə də, kök siçanlarda arıqlamağa kömək edib. Ottonun sözlərinə görə, bu nəticə çayın aktiv birləşmələrinin yalnız qida bolluğu şəraitində təsir göstərdiyi hipotezini təsdiqləyir.

"Yaponiyada insanlar yaşıl çayı ömür boyu hər gün içirlər və orada piylənmə səviyyəsi aşağıdır. Lakin biz hələ bu içkinin orqanizmdə necə işlədiyini tam başa düşmək mərhələsindəyik", - deyərək Otton vurğulayıb.

İnsanları cavanlaşdırən dərman sınaqdan keçirilib

Çindən olan bir qrup tədqiqatçı orqanizmin qocalma prosesini ləngidən bilon eksperimental inyeksiyanı uğurla sınaqdan keçirib. İşin nəticələri "Cell" jurnalında dərc olunub. Qeyd olunub ki, yaradılan dərman immun sistemini aktivləşdirir, qocalmış hüceyrələri məhv etməyi hədəfləyir. Tədqiqat müəlliflərinin sözlərinə görə, 12 həftəlik testlər zamanı beyin, yaddaş, əzələ toxuması, reproduktiv funksiyaya və bir sıra daxili orqanların vəziyyətində yaxşılaşma qeydə alınıb. Alimlər bu effekti təxminən yeddillik "cavanlaşmaya" bərabər hesab edirlər.

Tədqiqatçılar vurğulayırlar ki, elmi iş hələlik erkən mərhələdədir və onun təhlükəsizliyi-

ni təsdiqləmək üçün daha böyük klinik sınaqlara ehtiyac var.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yumurtanı qaynadarkən onun çatlamasını istəmirsinizsə, qaba yamış kibrit qoyun.
- * Tərə qarşı dezodorantları səhər yox, gecə vurun. Bu, daha uzun müddətə qoxunun qarşısını alacaq.
- * Ütünün suyunun içinə bir az ətir vursanız, paltarlarınızdan gözəl qoxu gələcək.
- * Külqabının pis iylənməməsi üçün onu su ilə yox, zeytun yağı ilə isladın.
- * Pişiklərin divan və ya kreslonuza oturmasını istəmirsinizsə, həmin yerə naftalin qoyun. Pişiklər onu heç sevməzlər.
- * Saçlarınızı boyadarkən üzünüzdə dəyən boyanı südə batırılmış pambıqla silin.
- * Yata bilmirsinizsə, albalı suyu için.
- * Zibil qutunuzun içinə soda və ya qabartma tozu töksəniz, pis qoxunun qarşısını ala biləcəksiniz.
- * Yumurtanı qaynatdıqdan sonra qalan suyu dibçəyə tökün. Bitkilərə çox xeyirlidir.
- * Dırnaq boyasından qalan sarılığı götürmək üçün dırnağa sirkə sürün. Rəngini açacaq.
- * Mədəniz bulanırsa, bir stəkan qəhvə için.

Yaponiyada ölkə tarixinin ən güclü tornadosu baş verib

Yaponiya Şizuoka prefekturası indiyə qədər ölkədə qeydə alınan ən güclü tornadoya məruz qalıb. Bu barədə "The Guardian" nəşrinə istinadla xəbər verir. Tornado sürəti saatda 270 kilometrə çatan küləklə müşahidə olunub. Təbii fəlakət nəticəsində 89 nəfər xəsarət alıb, dağıntılar qeydə alınıb. Yaponiyada müşahidələrin başladığı 1961-ci ildən bəri 13 güclü tornado baş verib.

Hər gün səhər yeməyində banan yesək, belə olacaq

Günü bananla başlamaq sadə və adi seçim kimi görünə bilər. Amma bu meyvənin müntəzəm olaraq səhərlər yeyilməsi orqanizmə düşündüyümüzədən daha dərin təsir göstərir. Diyetoloqlar qeyd edirlər ki, banan sürətli karbohidrat və kalium mənbəyidir. O, maddələr mübadiləsinə işə salır və orqanizmin oyanmasına kömək edir.

Əgər bananı acqarına yesəniz, o, tez həzm olunur və enerji verir. Bu xüsusilə səhərlər fiziki aktivliklə məşğul olanlar üçün faydalıdır. Kalium, bananın tərkibində olan əsas maddələrdən biri, ürək və əzələlərin işini dəstəkləyir. O, su-duz balansını tənzimləyir və qıcolmaların qarşısını alır. Banan həmçinin triptofan ehtiva edir, bu maddə isə serotoninin yaranmasına şərait yaradır. Nəticədə əhval yaxşılaşır, narahatlıq səviyyəsi azalır. Meyvə qandaki şəkərin səviyyəsini stabiləşdirməyə kömək edir. Digər məhsullarla birlikdə qəbul olunarsa, kəskin dəyişikliklər yaratmır. Bəzi mütəxəssislər bananı zülal və ya yağla birlikdə yeməyi məsləhət görürlər. Bu, toxluq hissini uzadır və səhər yeməyini daha balanslı edir. Əgər bananı hər gün yesəniz, həzm sistemi daha nizamlı işləyir. Tərkibindəki lif bağırsaqların fəaliyyətini stimullaşdırır və qəbizliyin qarşısını alır. Bundan əlavə, banan mədənin turşuluğunu azaldır. Selikli qışanı örtür və qıcıqlanma riskini azaldır. Lakin şəkərli diabetə meyillilik olduqda miqdarı nəzarətdə saxlamaq lazımdır. Gündə bir banan təhlükəsizdir, amma normanı aşmaq məsləhət görülmür. Banan bütün yaş qrupları üçün uyğundur və rasiona asanlıqla daxil edilə bilər. Onu özünə aparmaq rahatdır və müxtəlif yeməklərdə istifadə etmək mümkündür. Səhər yeməyində banan, sadəcə, vermiş deyil, səhərin əvvəlindən sağlamlıq və əhvalı dəstəkləməyin bir yoludur.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500